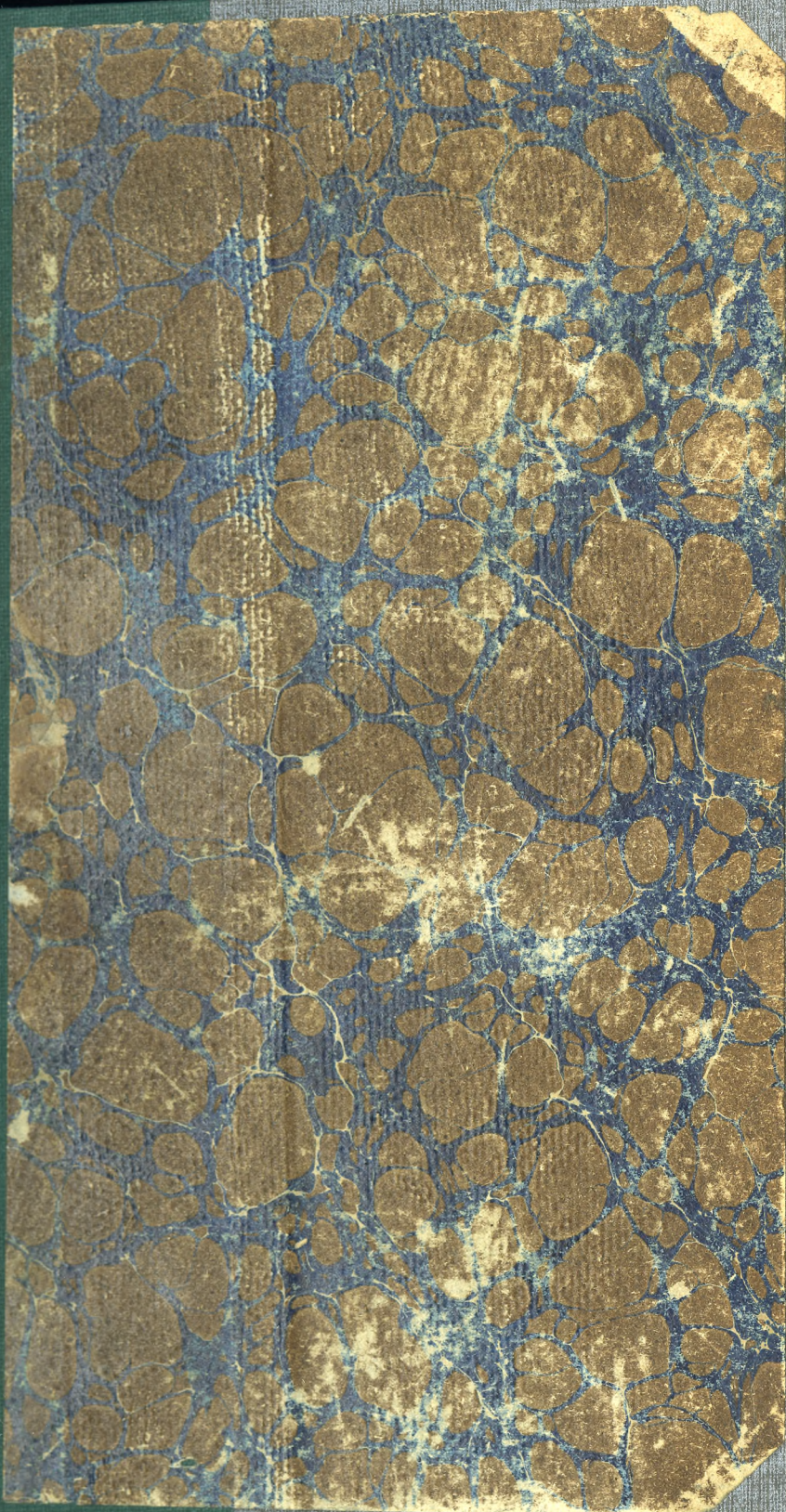

Politikai
röpiratok

153.

EX
LIBRIS

DR
GEYSÆ
BALLAGI

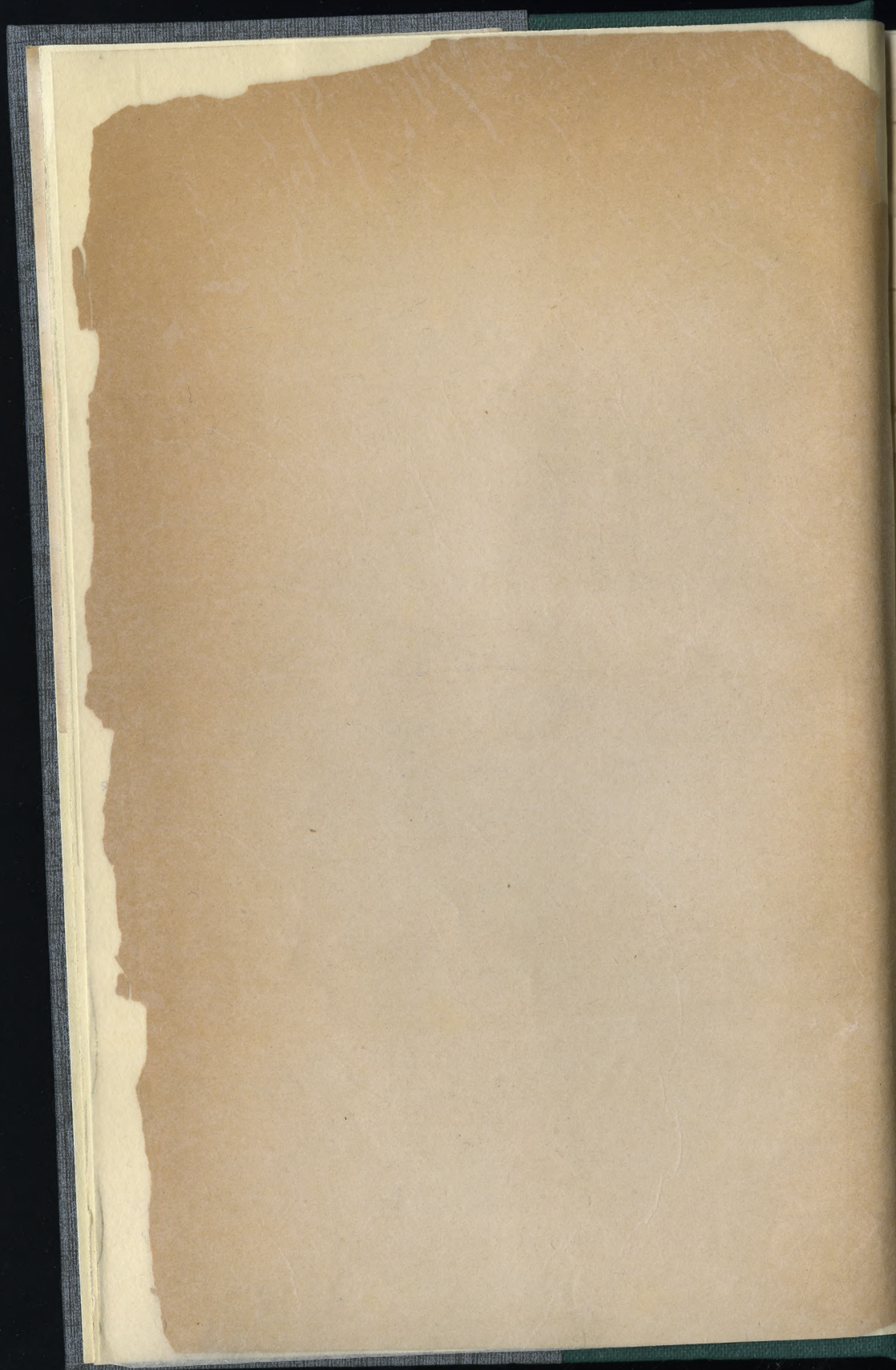

153.

- 1.) 001 0006 775 497
2.) 001 0006 775 420
3.) 001 0006 775 413
4.) 001 0006 775 406
5.) 001 0006 775 390
6.) 001 0006 775 383
7.) 001 0006 775 376
8.) 001 0006 775 369
9.) 001 0006 775 352
10.) 001 0006 775 345

1356 — 1365

1. Emlékirat Magyarország lövészharcjához a magy. gard. egyesület által. 1843.
2. Szentiványi Márton jellemzése. Pauler Tivadar. 1857.
3. Birtoklás' ügy. Lichtenstein Jurist. 1865.
4. Ungarn und die Ernährung Europas. Eugen Bontoux. 1868.
5. Az első magyar politikai sinmű ei kora. Beöthy Zolt. 1876.
6. A Duna budapesti szakaszának szabályozása. Dr. Humpalvy János. 1877.
7. Moriz Wahrmann vor seinen Wählern. 1878.
8. Israel bijutska. Emlékbély Crémieux felett. Dr. Kohn László. 1880.
9. A zsidó' kérdé'. Nr. 2. Matich Béla. 1881.
10. Protestantizmus ei panszlavizmus. Felvidéky. 1882.

153
1356

EMLÉKIRAT

MAGYARORSZÁG

TÖRVÉNYHOZÓJIHOZ

INTÉZVE

A' HONI GAZDASÁG ÜGYÉBEN

A'

MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET

ÁLTAL

PESTEN, MDCCCXLIII.

THE GREAT BRITAIN

TORBANKY BOND JONON

BY JOHN FARRER KENTON

MADAM GARDNER'S BOND

A' legveszélyesb nyavalya, melly a' nemzeteket anyagilag 's szellemileg fokonsint sorvadásra vezeti, az értelemhiány. — Főforrása ez százados hátramaradásunknak mind a' szellemi, mind erkölcsi, mind anyagi haladás ösvényén. — Ez oka, hogy birtoki, közlekedési, és kereskedési viszonyaink közül mindeddig azon akadályok elhárítva nincsenek, mellyek bilincs gyanánt lánczolják milliók verítékét, 's a' leggazdagabb természet a' hideg göröngyhez. — Részint álmiveltség, részint tudatlanság azon szirtek, mellyeken minden kiengesztelés megkísértése, minden törekvés az egymással szemközt álló köz- és magánérdekek, nemzetiségi ellenszenvék, 's polgári joglépcsőzetek kiegyenlítésére hazánkban — hajótörést szenved. — 'S ha illy állapotban a' honfi bármi kis reménnyel 's vigasztalással magát kecsegtetheti, ez csak azon egyetlen körülményben áll, miszerint a' Nemzet Választottai bajaink gyökerét, értelmi hátramaradásunkat, átlátják, 's a' köznevelés javítását az ország minden teendőinek elébe helyezik.

Valamint azonban egyes emberek tökéletes kifejlődésére csak ugy számolhatni, ha nevelésök egyéni hivatásukhoz, 's tulajdonaikhoz alkalmaztatik; ugy nemzetek is csak azon esetben fejlődnek ki képességek lehető legmagasb fokára, ha a' status-polgárok külön osztályai számára nem csak jól rendezett általános elemi 's értelemfejtő népiskolák, hanem az egyesek rendeltetését tárgyazó, korszerű, 's a' tudomány fejlődésével lép-tenként tökélyetesbülő intézetek is állítatnak. — Innét magyarázható nagy részben Német-, Francia- 's Angolország, 's némelly Olasztartományok nagyszerű virágzása, hol, a' polgárok mindegyike szert tehet azon mivelt-ségre, ügyességre 's gyakorlati kiképzettségre, mellyet hivatásának illő be-töltése megkíván. Azért látni az érintett országokban virágzó ipart, élénk kereskedést, a' közlekedés legczélszerűbb 's legjobb eszközeit, gazdagon gyümölcösöző földmivelést bámulásig növekedő tudományt és miveltséget, 's mindezekben épülő kifejltségét a' statusnak 's — polgári közmegelégedést. 'S ha ez állapot létrehozására valamely polgári szervezet befolyással van; e' hatás bizonyosan kölcsönös. — Ime az önkény hatalma, de józan neve-lési rendszer alatt felvirult Porosz, alkotmány után eped; a' Magyar ellen-

ben irigylendő alkotmánya daczára is a' legnyomasztóbb szegénységgel 's ügyefogyottsággal küzd, mert a' közértelem kifejtéséről megfedekezett intézkedni. — E' fordított viszony titka tehát a' nevelésben rejtik; ebben, mert ha okszerű az, és a' nemzet sajátságaihoz van alkalmazva, — azon egyetlen hatalmas eszköz, melly a' jelenkor művei- 's törekvéseinek sikert és tartósságot, a' jövő nemzedéknek pedig folytonos tökéletesbülést és haladást biztosít.

Nem lévén azonban e' sorok célja 's feladása a' köznevelés egyetemes rendezésének hasznait, szükségét és módját taglalni, egyedül a' földmivelő osztály érdekében kívántuk felemelni szavunkat, mellynek tökéletes kifejtésére véleményünk szerint az általánosan képző iskolákon kívül még egyéb saját intézetek is szükségesek. Ha a' katonának, kereskedőnek, iparosnak, tengerésznek, sőt a' legegyszerűbb kézi mesterség üzőjének is megadatik az illő alkalom szakbeli kiképzésére; sőt mindezek számára a' külföldön, mint az ausztriai tartományokban is, a' legköltségesb intézetek állítvák: hogyan képzelhetni, hogy egyedül a' földmivelés, melly a' természeti erők legkülönneműbb hatásival jó minden perczen érintkezésbe, 's mellynek országán az emberi tudás majdnem minden ágai keresztül vonulnak, legyen azon mesterség, mellynek tökéletes ismeretét a' pusztá látás 's vak utánozás által megszerezni lehessen? — Azért is, állitassanak bár a' földmivelő nép számára a' legjobb elemi iskolák, ellátva a' legügyesb tanítókkal; 's tudjon bár a' földmivelő az elsőtől utolsóig a' legjobban irni és olvasni; azért a' földmivelés maga csekély különbséggel tengeni fog, mint most, mert a' mezőgazdaság az elemi oktatás általános céljain kívül esik, 's e' szülöttje a' tapasztalásnak csak úgy válhatik sikeresen elmélkedés 's helyes felfogás mellett folyton magasb kifejlődés tárgyává, ha az elméletből levont következtetés példákkal 's a' szabályok gyakorlati utmutatással támogatvák. — Ámbár tehát a' polgári szerkezetnek, kereskedési rendszernek, az ipar virágzásának, a' közlekedés könnyűségének, népszámoosságnak, 's általános értelmi kiképzettségnek meg van is a' maga hatása a' földmivelés emelésére; mind e' mellett lehetőleg gyorsan és tökéletesen csak úgy virulhat fel bár hol is a' mezőgazdaság, ha az (elháritatván egyszerű emelkedésének külső akadályai) már a' zsenge korban észszerű oktatás tárgyává tétetik, 's még azontúl is az érettebb kor eszmecseréjén 'sa' tapasztalás emlőjin érlettetik.

Ennek igazságától mélyen áthatva, 's kinosan érezvén mezőgazdaságunknak gúnynyal határos hátramaradását, néhány év előtt több munkás fiai a' hazának szövetkeztek a' vögre, hogy a' külföld példájára mezőgazdasági társulatot alkotván, egyesült erővel a' honi földmivelés hiányait 's akadályait részint kinyomozzák, részint a' mennyire erejük engedi, orvoslják is. Így támadt az országban a'

„Magyar Gazdasági Egyesület,“

melly noha feladása tekintetéből honi intézeteink legfontosbika, mégis tettelegesen részvét által olly arányban nem gyámolított, mint azt akár nemes céljaihoz 's az ország boldogságához, akár a' nemzet anyagi tehetségéhez képest méltán várhattuk. Ugyanis az Egyesület sikeres eljárásának főkeleke pénz vala, és pedig annál több pénz, minél tágasb mezőt választla munkásságának, melly századok óta parlagon feküdt, prédául hagyva a' restség és tudatlanság sorvasztó mëtelyének. —

Hogy tehát az Egyesület, minden külső jövedelmi forrástól megfosztva, némi pénzbeli erőhöz juthasson, csak azokat választá tagjainak, kik magokat vagy legalább 200 pftnyi alaptőke kamatjának, vagy évenkinti 10 pftos részvénynek fizetésére kötelezék. 'S noha olly értékű honpolgárok száma, kik ez aránylag csekély teher viselésére nemcsak képesek, hanem földbirtokosi helyzetöknél fogva éredekrokonság által szoroson is füzvék az Egyesület céljaihoz; mind a' mellett tagjainak számára alig tudott e' közhasznu társulat mindedig 450-re 's bizonytalan évenkinti jövedelmében 6000 pft-ra vergődni. Mi ujlag ama régi sajnos tapasztalást tanúsítja, hogy egyedül a' sorsnak érdemetlen kedvezése, ha hazánkban minden közvállalat a' részvét 's egyetértés hiányán hajótörést nem szenved. —

De egy másik árnyékoldala is vala az Egyesület e' szerkezetének; az t. i. hogy a' vállalat megindíthatására kivántató erő tekintetéből szükségkép pénzbeli járandósághoz levén kötve a' taggá lehetőség, valamint egy részről közremunkáló tagjainak száma a' nagy kiterjedésű országhoz, 's teendőkhez képest aránytalan kicsire korlátoztatott: ugy más részről épen azok osztályából, kik közvetlen részvétők, tapasztalásaik, 's polgártársaikra, a' népre való egyenes befolyásuk által igen nagy mértékben, vagy leginkább mozdíthatták volna elő az Egyesület céljait, záratott ki e' pénzbeli kényszerítés által a' vállalat köréből; mert az öntudat embere vagy szerénységét vélte megsértettnek a' tagsági tisztelet pénzen szerzése által, vagy tapasztalásait, 's ajánlandó közremunkálását készpénznél is többre becsülvén, restelt véleménye szerint kettős teher viselni. 'S e' körülménynek lehet főleg az Egyesület tagjainak csekély számát jelenleg tulajdonítani.

Illy módon szük állapotba helyeztetve, mérséklett körre volt ugyan a' vállalat szoritva, 's így hatása is olly terjedt, olly egyetemes nem lehetett, mint ha az összes nemzet tevén az ügyet magáévé, vállalat vetve, 's egyesített erővel karolta volna fel az Egyesület céljait; de tehetsége szerint használta azért az időt és csekély erejét, 's ehhez képest

1-ör a' falusi földmivelő nép között helyesebb gazdasági ismeretek könnyebb terjesztése végett „*Mezei Naptár*“ czim alatt gazdasági kalendáriumot hocsát közre évenkint, (melly a' jövő évben 80 ezer példányban

fog megjelenni), 's azt könnyebb terjesztés végett nem kevés pénzbeli áldozattal csekély áron adja, reménylve, hogy idővel a' megkedvelt 's folyton tökéletesbülő Naptár százezernyi példányokban fogja a' józanabb gazdálkodás elveit hirdetni.

2-or A' miveltebb földmivelő osztály számára a' „*Magyar Gazda*“ czim alatt ismeretes folyóirat adatik ki szinte csekély előfizetési díjért, lehetőleg összekötve abban, mind a' tudományos alapu, mind a' csupán empirikus gazdák értelmi tehetségét, érdekét, és szükségét. — Az érintett lapnak állandó kapóssága 's a' szakértők kedvező ítélete a' folyóirat becsét és hasznosságát eléggé tanúsítják. — Minthogy pedig

3-or a' legfőbb siker feltétele leginkább a' zsenge ifjuság nevelésétől függ, jutalmat tűzött ki az Egyesület egy népszerű 's rövid gazdasági munka készítésére, melly olcsó áron megszerezhető, 's a' falusi iskolákban az ifjuság által kézi könyv gyanánt használható legyen. — Ugyan e' könnyűnek, melly „*Gazdasági Kistükör*“ czim alatt legközelőbb több ezer példányban megjelent, jobb használhatóságul a' tanítók számára szinte egy népszerű, de terjedelmes munkát adott ki az Egyesület „*Okszerű kalauz*“ czim alatt, melly képesekké tegye őket minden előforduló tárgyban az ifjuság kérdéseire illő magyarázatot nyújthatni.

4-er A' honi mező gazdaság legfontosb kérdéseinek legjobb megfejtésére évenként 100 darab arany tételik ki jutalomul.

5-ör A' gyümölcsenyésztés országos emelésére Pesten egy közép-ponti intézet létesítetett, honnét a' legnemesb 's leghasznosb gyümölcsfák biztos valódiságokban a' legjutányosb áron megszerezhetőek legyenek. — E' részben is helybeli lelkészekről és tanítóktól függvén legtöbb, azok között, kik a' népet a' gyümölcsenyésztésre serkentik, 's abban oktatják, évenként érdempénzek osztatnak ki.

6-or Hirében, nevében, 's jövedelmében hanyatló szőlőmivelésünk felsegülésére 's az azzal foglalkozó számos néposztály okulása végett néhai Schamsz Ferencz által alapított budai országos venyigeiskolát mellyben e' fáradhatatlan munkásságú férjfu mind hazánk legnagyobb részéből, mind a' külföld bortermő vidékiről a' különféle szőlőfajoknak Európában páratlan gyűjteményét szerző össze, az Egyesület megvette 's azt a' legnemesb és legtöbb bortermő szőlőfajok kinyomozására 's terjesztésére fordítja. —

7-er Az állattenyésztés emelésére, melly akár szarvasmarháinkat, akár lovainkat tekintve fájdalmas tapasztalásunkra a' köznépnél évenként alább száll, csekély erejéhez mért jutalmakat osztogat medárdvásári közgyűlései alkalmával. — Ugyan ekkor a' honi juhtenyésztők által kiállítani szokott juh példányokon szemlét tart, 's véleményét okulás végett az illető tenyésztőkkel közli; más részről pedig a' legnemesb példányok bundáit az

összes német gazdáknak évenként másutt tartatni szokott gyűlésére küldi, 's az által a' nemesség tetemes fokára emelkedett magyar gyapjut a' külföld minden részein megismertetvén, a' kereskedői világot figyelmezteti, hogy az eddig ausztriai czim alatt árult 's a' gyárookban pótolhatatlan magyar merin o-gya p jut ne Bécsben, ne Lipsében, hanem Pesten keresse.

8-or Az ország legjobban kezelt urodalmi közül egyet évenként hozzáértő tagjai által megvizsgáltat, 's annak leírását közokulás végett közrebocsátja.

9-er Ugyan a' medárdi gyűlések alkalmával a' honnak különböző részeiből összegyűjtött gazdasági eszközöket megbírálja, hiányait és jó tulajdonaikat megismerteti, 's czél szerű esz kö z ö k megszerzésében közbenjár. —

10-er Hasznosaknak elismert gazdasági növények magvait vagy gyökereit a' külföldről meghozatja 's terjeszti.

11-er Négyrendbeli közgyűlései alkalmával 's azokon kívül is szakosztályi üléseket tart, azokban a' mezőgazdaság egyes ágaiból a' legfontosb kérdéseket megvitatja, 's a' vitatkozás eredményeit közhírré teszi. — Végre

12-er Minden módot elkövet, hogy hasonló czélok eszközlésére az ország minden megyéjében fiók egyesületek keletkezzenek.

A' részrehajlatlan kénytelen lesz ugyan megvallani, hogy az Egyesület, akár csekély pénzbeli forrását, akár a' hazában fájdalom nagy mértékben uralkodó részvétlenséget tekintve, tehetsége szerint 's lelkismeretesen elkövetett eddig mindent, mi hatalmában állott: 's még a' külföld is (tán nagyobb mértékben, mint a' haza) méltánylólag ismeré el több ízben az Egyesület törekvéseit; de valamint egy részről pénzbeli szük állapotja miatt valódi hivatását egész terjedelmében nem teljesítheté, úgy más részről nem állott tehetségében a' nemzetnek mezőgazdasági kimivelésére azon befolyással lenni, mellytől főleg lehetne várni gyors kifejlését a' gazdasági iparnak.

Minden, mi e' tekintetben célra vezethetne, 's miben a' Gazdasági Egyesület közremunkálása legbiztosban szülhet sikert, — három főeszközben öszpontosul, 's azok következők:

I. Eszmecsere, jótanács és példák általi terjesztése józanabb 's okszerűbb gazdálkodásnak.

II. Jutalmak, 's kitüntetések általi serkentése a' szorgalomnak és tehetségnek.

III. Gazdaképző intézetek mind a' nagyobb birtokosok, mind a' falusi földmivelő nép számára.

I. Az első pont foglalja magában a' Gazdasági Egyesület egyik leglényegeseb feladását, mellynek kivihetése és gyors sikere azonban az egyesületi tagok nagyobb számától 's azoknak gyakori érintkezhetésétől függ,

ugy, hogy az egyes tagok, az egyesülési czél természetéhez képest, rendkívüli nehézség nélkül, lakhelyükhez közel, bizonyos időközökben összegyülekezessenek, gyűjtött tapasztalásaikat kölcsönösen kicserélhessék, egyes gazdasági tárgyokról tanakodhassanak, 's tán százados tévedéseiket okszerűbb fogalmakkal válthassák fel. — Számos tag kívántatik továbbá azért is, hogy az Egyesület magának minél tökéletesb tudomást szerezhessen az ország jelen mezőgazdasági állapotjáról, annak minden ágaiban, hogy a' szerint a' fennálló jónak utánzását, a' hiányok pótlását, 's az összes állapot egyetemes javítását, a' viszonyokhoz és körülményekhez mérve foganatosíthassa; mi csak ugy eszközölhető, ha a' földre, éghajlatra, fekvésre, lakosira és szokásaira annyira változatos hazánk minden pontjain értelmes és munkás tagjai vannak, kik bizonyos utmutatás mellett az adatokat gyűjtsek, 's így egyszermind az országnak mező- és statusgazdasági pontos statistikája is, (melly számtalan közkérdéseknek eldöntésére oly lényegesen szükséges, de eddigelő az ország szabálytalan 's rendellen viszonyai között szó sem lehetett), az összes tagok közremunkálása mellett valahára tisztába hozassék. —

Azonban, mint előbocsátatott, a' nemzet részvételébe helyezett legmérszebb bizodalom mellett sem számíthatni Egyesületünk tagjai számának tetemes gyarapodására, mig a' taggá lével bizonyos évenkinti taksától függ; ezen pedig mindaddig nem lehet változtatni, mig az Egyesületnek hivatásához tartozó kiadásainak fedezésére forrás más oldalról nem nyílik. — Egy szóval, miután magános jótékonyság után illy forrást nem reménylhetni, egyedül a' Nemzet hozzájárulása, 's egy illendő tőke megajánlása által tétethetik az Egyesület olly állapotba, hogy a' pénzbeli tehetséget mellőzve, mindazon hazánkfiait kinevezhesse rendes tagjaivá, kik az Intézet ügyét partolják, a' mezei gazdaságot kitünő értelmességgel üzik, 's mind tanácsok, mind példajok által hasznos ismereteket terjesztenek, legyenek bár azok különben birtokosok, lelkészek, tisztviselők, tanítók, vagy egyszerű földmivelők.

Ekkor az ország minden vidékein, sőt minden faluban birván tagokkal az Egyesület, önmagától fog az megyéukint fiókokra 's ezek ismét apróbb kerületekre oszlani, ugy, hogy szorosabb üdvös érintkezés 's gyakoribb tanácskozások keletkezhetnek az egyes tagok között a' nélkül, hogy ez mértföldnyi utakat kívánna. Igy a' nem annyira politikai felosztáson mint hely- és viszonyrokonságon alapuló szétágazása a' megyénkinti fiókoknak kerületekre, a' legüdvösb sikert idézendü elő, mert az egyenlő viszonyuak leginkább ismervén helyzetüket, 's egymáshoz közel lakván, elég gyakran összegyülekezhetnek akár kölcsönös okulás, akár ügyeik megvitatása végett. —

Igy azután a' M. Gazdasági Egyesület nem egyéb leend, mint a' me-

gyénkinti fiókokra eloszlott tagok összesége; valamint az összes megyék és hatóságok együttvéve képezik a' Magyar Nemzetet. Csak így lehet az Egyesület hatása a' nemzet gazdasági állapotjára egyetemes, jótekonny és nagyszerű. — A' megyénkinti fiókok önállóan 's minden külső beleavatkozás nélkül intézkednek a' mezőgazdaság érdekében megveszte teendő lépések iránt; egyedül az eredményről értesítenék az összes fiókok által választott, 's az ország fővárosában összpontosuló középponti kormányzó választmányt, mellynek feladása volna az összes fiókok közös organumául 's összeköttetési pontjául szolgálni, 's mellynek felügyelése alatt állana 's történnék mind az, mi az Egyesületet, vagy is az összes fiókokat általában érdekli.

Milly fontosak és érdekesek lehetnének végre az Egyesületnek az ország fővárosában a' közös főelnök előlölése alatt tartandó évenkinti közgyűlései, ha azok nemcsak határozatlanul összeseregglő egyesületi tagok, hanem a' megyénkinti fiókoknak értelemre 's tapasztalásra legkitünőbb tagjai közül választott számos követjeik 's megbízottjaik által képezetnének 's tartalnának! — milly érdekes és becses tapasztalások folynának itt egybe; milly alapos tndomására juthatna itt a' nemzet mindazon akadályoknak, mellyek mezőgazdaságunk emelkedését országszerte gátolják; — 's milly nagy súlya, tekintete 's foganatja lehetne végre mindazon kívánatoknak, mellyek illy ünnepélyes alkalommal, úgy szólván az összes nemzet mező- és státusgazdasági képviselői által nyilvánítatnának! — De *conjecturák* nem szükségesek; a' Gazdasági Egyesületek hasonló szerkezetének magasztos eredménye szeméink előtt áll. —

Stájerország Gazdasági Társasága, az ő halhatatlan elnöke, főherczeg János vezérlete alatt, 's egészen az előbocsátott szerkezet, de egyszerűsmind meleg és állhatatos részvét mellett, e' tartományt, melly még 20—22 év előtt szintolly vad és kopár vala, 's szintannyi emberi nyomort és inséget foglalt magában, mint Magyarország bármelleyik északkeleti hegyes megyéje, mostoha körülményeihez képest a' legvirágzóbb kertté, feltünölög vagyonos és megelégedett nép boldog hazájává varázslá át. — Stájerország Gazdasági Társasága mintegy 5000 tagot számlál, kik a' mintegy 500 □ mértföldnyi téren 25 fiókra, 's ezek ismét apróbb kerületekre oszolva, munkálódnak, 's az egész nemzetet mintegy átölelik, mi által hntásuk egyenlő lépéssel terjedvén, 's a' józanabb gazdálkodás szelleme egyaránt emelkedvén, Stájerország felvirágzott, 's virágozik a' szónak legvalódibb értelmében. — Igaz ugyan, hogy az ott tapasztalható fényes siker, 's nagyszerű hatás gyökere Stájerhon imádott Jánosának népboldogító nagy szelleméből veszi főtáplálékát; de volna-e bár anyagi jótekonyságnak, 's a' legragadóbb szónoklatnak tartós foganatja, ha a' nép fogékony lelkében a' hozzá intézett ész' szava viszhangra, 's minden alacsony személyes ér-

deken fölül emelkedő gondolkozásában közszellemre 's következetességre nem találna! —

Ha tehát Stájerország a' kormánynak minden pénzbeli hozzájárulása nélkül, 's egyedül az országos Rendek bőkezősége által képes vala illy közhasznu intézetet olly állapotba helyeztetni, hogy az rendes kiadásainak fedezhetése miatt nem vala kénytelen érdem tekintetéből megválasztott tagjait taksálni, 's ez által képessé tétetett a' minden jóra fogékony nép kebeléből korlátlanul nevelhetni tagjainak számát; rágalmazni hinnők Nemzetünket 's gyarapodhatásunk minden reményéről le kellene mondanunk, ha kételkedni tudánk rajta, hogy a' Nemzet az Egyesület ügyét, melly egyesek buzgósága és honszeretete segélyével már is olly jótékony és érezhető hatásra fejlődött ki, a' legmelegebb részvétellel, 's vele született nagylelkűséggel teendi magáévá.

II. Második főeszköze a' mezőgazdasági ipar kifejtésének, a' mennyiben az a' Gazd. Egyesület által legcélszerűbben foganatosítható, a' — jutalmazások. — Az emberi munkásság egyik legfőbb rugója mindig az önhaszon marad; igen csalódnak, kik azt hiszik, hogy az üdvös és célszerű dolognak pusztá hideg megmutatása elegendő valamely mozgalom megindítására. Pusztá ügyszeretet, 's minden külrugó nélküli benső hajlam anyagi munkássága, 's iparra eddigelő keveseket birt, még kevesbet hazafiui buzgóság, vagy pusztá dicséret és hiuság. 'S ha képzelhetnők is, hogy épen a' magyar nemzet volna az, melly megvetve minden anyagi érdeket, már benső meggyőződése által elég erős, magát gazdasági tekintetben a' legmiveltebb nemzetek sorába felemelni, noha nem tagadjuk a' Magyaroknak a' természettől nyert ritka tehetségeit, még is mint bizonyosat kell elismernünk, hogy ezen, külső segély nélkül, 's önmagábóli kifejlődés a' természet rendes útján, 's nemzetünk több százévi tengés után elért fejlődöttségének rendes menetét, 's jelen fokát mértékül véve, még annyi századot kívánna, a' mennyit az europai mivelt nemzetek közepette, gyors kifejlés, anyagi és erkölcsi felemelkedés, 's más nemzetekkel tökéletes sulyegyenbe lépés nélkül mi Magyarok Hunniában bizonyosan nem tölthetünk.

Az angol nemzet életre valóságát és practicus eszét bizonyosan nem vonhatjuk kétségbe; 's ime! milliomokat áldozik évenként a' mezőgazdasági ipar és szorgalom serkentésére és jutalmazására; vagy jobban mondva, nem is áldozik, hanem inkább mint olly magot, melly a' legdúsabb gyümölcsözés csiráját foglalja magában, országszerte elhint. 'S a' tapasztalás mutatja, mennyire helyes volt a' vezetők számítása, mert olly lábon állanak a' gazdaság minden ágai az országban, melly mindenkit bámulásra gerjeszt.

Württemberg, melly a' világon legbölcsebb kormányok egyikének örvend, 's mellynek korlátozott helyzeténél fogva pusztá fitogtatásokra

és statusgazdasági ügyetlen kísérletekre kihányani való pénze nincs, évenként több mint 60 ezer pforintot költ gazdasági megjutalmazásokra, 's van is látszatja; Würtemberg, — Nagy-Britannia után — legvirágzóbb ország a' szárazföldön. — Poroszországról, hol szinte számítva költenek, nem mondhatni kevesebbet; és Franciaországban a' törvényhozó kamarák évenként több százezernyi frankot szavaznak meg a' Gazdasági Egyesületek munkálódásinak gyámolítására, 's jutalmazásokra.

Egy szóval, alig van mivelt ország a' száraz földön, hol a' körülményekhez és a' mezőgazdaság fontosságához képest, jutalomosztogatásokra tetemes summák nem fordítatnának. 'S méltán; mert könnyű átlátni, hogy a' jutalom nem csak egyesek szorgalmának és törekvésének méltánylását fejezi ki, hanem ugyan azon időben számos jutalom után vágyót ébreszt munkásságra, 's számtalanszor annyi értéket idéz elő a' statusnak, lehetne mondani semmiből, mint a' mit az amugy sem veszendőbe menő jutalom felér. — Milly nagy nyereség például, ha a' lótenyésztésre megyénként kitűzött néhány díj miatt 50—60, sőt több gazda versenyez; vagy ha az által, hogy a' legtöbb 's legjobb selyem tenyésztőjének kitűnő jutalom ígértetik, ott is, honnét azelőtt alig került ki egy pár font, ha bár részletenkint, de több mázsára menő selyem állítatik elő. 'S ha illy hatásmód által minden ágai a' mezőgazdaságnak nemesítenének; elsatnyúlt szarvasmarháinknak eredeti jelességök visszaadatik, 's rétlöntözés és mesterséges takarmánytermesztés elterjedése által általában sikeresebb állattenyésztés eszközöltetik; — ha a' gyümölcsfa- és méhtenyésztésnek országszerte szilárd megalapítása által uton-utfélen, 's a' nélkül, hogy a' földmiveléstől talpalatnyi föld elvonatnék, a' köznép egy új bő forrására teszen szert táplálékának 's jövedelmének; — ha továbbá az éghajlatunkkal megegyező iparnövények meghonosítása, vagy termesztésének terjesztése által a' tulságos gabonatermesztés szűkebb korlátok közé szorítván, nyereséges honi vállalatok 's külső kereskedés számára jövedelmezőbb termények állítanak elő; — ha czélszerűbb szőlőmivelés, 's helyesebb borkezelés által hanyalló borkereskedésünk új virágzásba hozatik; — ha végtelen sivatagjainkon, vagy pusztításaink által minden fától megfosztott kopár téreinken unokáink számára új pagonyok felvirulása eszközöltetik; — ha egyszóval mind azon elemek, mellyeket a' sors bőkezűleg sáfarkodásunkra bizott, úgy használtatnak a' honi mezőgazdaság kifejtésére, mint azt emberi ész és szorgalom, 's a' segédtudományok és miveltség jelen foka engedik, 's ha mindezt, a' mint valóban úgy is van, legnagyobb részben jutalmak által idézhetni elő; — egyedül hivatását, 's szent kötelességét teljesíti az Egyesület, midőn a' Nemzethez folyamodik, 's azt önérdekére figyelmeztelve kéri, ne legyen fősvény olly summák megajánlásában, mellyeknek helyes felosztása által eddig ismeretlen ipar, 's ennek kíséretében sokszoros gyapodása a' honnak

teremtetnék, mint dús kamatja az okos, 's magát sokszorosan visszapótló áldozatnak!!!

III. Midőn azonban a' nemzet arról gondoskodnék, hogy közszorgalom anyagi ösztönök által ébresztessék; korántsem szabad az emberiség szellemi oldaláról, azon hatalmas fegyverről megfeledkezünk, melly az erőtlenséget is olly sikeresen pótolja. — A' tudomány és műveltség az, mellynek minden javítás, minden új vállalat élén kell állani hazánkban. A' szakbeli műveltség és tudomány terjesztése az, mellyben a' Gazdasági Egyesület legfőbb eszközét 's feltételét a' honi mezőgazdaság emelkedetésének tekinti.

Mert, ha azt akarjuk, hogy a' mint fenn is érintett, a' Nemzetnek legszámosabb része, a' földművelő-osztály, mindennapi foglalkozásában, a' mezőgazdaságban tudományosan kimivelve legyen, 's e' célra a' nevelés általános elrendezése, 's a' tanításnak általános humanisticus tárgyai nem elegendők, mert miután a' mezőgazdaság olly foglalkozás, melly ha okszerűen kezeltetik, a' természettudomány 's a' mathesisen alapuló tanulmányok majdnem minden ágait alkalmazásba veszi, 's ez által önmaga, t. i. a' mezőgazdaság, a' legkiterjedtebb 's legelágazottabb tudományyá vált; balfogás volna azzal fárasztani a' tanulókat, hogy mindegyik csupán a' vele közlött segédtudományokból építsen magának alapos g a z d a s á g t a n t. —

Ezekből ellenben nem következik, hogy a' gazdák mindegyikének különbség nélkül ugyanazon fokára kell emelkedve lennie a' gazdasági tudományosságának. Mindennek a' helyzethez és körülményekhez kell lenni mérve. 'S így más kiképzést kíván a' számos uradalmak birtokosa vagy igazgatója; mást az alárendelt tiszt, ki néhány száz vagy ezer holdat kezel; mást ismét a' falusi földművelő, kinek minden gazdasága néhány holdban, sőt gyakran csak egy kertecskében öszpontosúl.

Felesleg volna mutogatni, milly czéltalan volna ez utóbbira nézve, sőt mennyire kivihetetlen is magasb intézetekben szerezni tökéletes, 's nevezetesen nagyobb szakbeli kimivelést, mint a' minőt helyzete, 's polgári munkásságának köre megkíván. Elegendő a' falusi kis földművelőnek, ha neki a' falusi iskolában a' szükséges elemi tanulmányokon kívül a' mezőgazdaságban is köréhez illő ismeret nyújtatik; 's a' mennyire a' szomszédságban okulásul szolgáló gazdaság hiányzanék, az okszerű kezelés főelvei, 's leghelyesb fogásai neki a' helybeli lelkész vagy néptanító telkén gyakorlatilag megmutattatnának. — Végezvén pedig az ifju a' rendes iskolai folyamat, önálló letelepedéséig folytattathatnék oktatása, 's kiképzése czélszerűen rendezett vasárnapi iskolákban. — Ehhez kellene minden faluban egy községi gyümölcs- és eperfaiskolának járulni, mellyből a' tanító, vagy alkalmas kertész vezérlete alatt mind a' faneveléssel való czélszerű bánásnak

ismerete, mind a' nemesb gyümölcsfajok és szederfák a' helység határában terjednének, mely célra a' törvényhozás hatalmában állana, minden helység határában, mint az a' lelkész és néptanító számára, az 1836-ki törvények által határozottat, egy közteleknek kimetszését a' közlegelőből, vagy más közös tértől országgyűlésileg elrendelni. — A' Magyar Gazdasági Egyesület feladására volna egyébiránt a' gazdaság külön ágait illető, 's a' köznép fogalmaihoz mért kézi könyvekről gondoskodni.

Hogy azonban a' falusi tanítók a' mezőgazdaság minden ágaiban nyujthassanak illő oktatást, szükséges, hogy e' részben előbb magok is kiképeztessenek. Ez legczélszerűbben megtörténhetik az által, ha ott, hol a' néptanítók képzésére intézetek állítatni czéloztatnak, kisebbszerű példánygazdaság, és ezzel összekapcsolt gazdaképző iskola is hozatik létre, melyben azokon kívül, kik magokat abban alárendelt kisebb tisztékké, majoros gazdákká, vagy bérlőkké, 'stb. kimivelni akarják, a' jövődő néptanítók is bizonyos időt tölteni tartozzanak. Illy földmives-iskolák Németország minden részeiben vannak; a' legczélszerűbbek azonban Württembergában, mellyeknek mintája szerint készült az Emlékirathoz csatolt intézeti tervzetben foglaltató földmives-iskolának vázolatja is. — Ugyanazon városok, mellyekben e' földmives iskolák, 's példánygazdaságok állának, szolgálhatának egyszersmind az ottani megyei fiók-egyesületnek középpontul, mellynek különös felügyelése alatt állana mind maga az iskola, mind a' gyümölcs- és eperfa-iskolával és selyemfilatoriával összekapcsolt példánygazdaság. —

Minthogy azonban honi gazdaságaink nagy része olly birtokokból áll, mellyeknek kezelése, akár saját tulajdonosaik, akár helyetteseik által történjék az, nagyobb tudományos miveltséget annál inkább kíván, minthogy az illy jószágok részint terjedelmök, részint a' hozzájuk tartozó több rendű haszonvételek által a' mezei iparnak a' legkülönneműbb forrásokat nyitják, 's ezeknek czélszerű kihasználhatása sok oldalú kiképzettséget feltételez a' kezelő részéről; — annál fogva gondoskodni kell a' Nemzetnek, hogy a' kisebb birtokosoknak, 's a' nagyobb, részint status- és korona- részint magánuradalmak kezelőinek czélszerű kimivelésére, egy nagyobb szerű „Középponti Gazdaképző-Intézet“ is a' hozzátartozandó példánygazdasággal együtt minélelőbb létrehozassék. —

Miután számos, mezőgazdasági virágzással dicsekedhető nemzetek annyira fontosnak és szükségesnek tartják a' gazdasági intézeteket; azoknak szükségét még a' legtermékenyebb vidékeken is kopár hazánkban okokkal támogatni akarni annyit tenne, mint a' Nemzetnek 's törvényhozó képviselőinek bölcseségét és belátását kétségbe vonni. — Hiányát, kiáltó hiányát illy intézeteknek eléggé mutatja honi gazdaságunk szomorú állapotja, mellynek, valljuk meg őszintén, főleg tudatlanság az oka, kevésnek

levén alkalmá hazánkban e' fontos részében magán polgári körünknek helyesen kiképződni. Az e' célra hazánkban fennálló magán-intézetek egy részben szűk és a' korral nem haladott szerkezetök, főleg pedig állandóságuk bizonytalansága miatt a' Nemzetet ki nem elégíthetik; 's valamint hihető, hogy az illy magán-intézetek halhatatlan alapítóinak szándéka nem vala e' részben a' hazát minden további cselekvéstől és áldozattól megkímélni, 's a' mint tagadnunk nem lehet, hogy számos közintézteinket csupán magán-jótekonyságoknak köszönhetjük; ugymás részről a' dicsőség, melly illy hazafiai tettek jutalma, egyedül azon esetben veti vissza fényét a' nemzetre, ha az a' nemes példa által közlekedésre ragadtatva, nem csak szellemi fogékonyságát tanúsítja, hanem a' jobb geniusok által kijelölt irányt tetteleg felkarolva, annak nyomán, 's egyesült erővel fogantatott közintézkedéseinek jótekonyságát az összes hazára kiárasztja; mellynek általában véve pirulnia kellene, status gazdasági legfőbb hivatásában, a' mezőgazdaságban, a' tagjai kimivelésére szolgáló eszközöket, egyesek jótekonny irgalmától várni alamizsnakint, 's e' szerint az ország felvirágzását is a' vak eset bizonytalan koczkájának átengedni.

Ime a' többször említett Württemberg, mellynek összes nemes és statusjóságaival némelly magyar Mágnás birtoka felér, 's melly maga nem tesz annyit egész terjedelmében, mint hazánk korona-birtokai, e' célra legszebb mezei palotáját, a' hohenheimi királyi kastélyt 's az ahhoz tartozó jöszágot, a' legkiterjedtebbet az országban, példánygazdaságának 's középponti országos Gazdasági Intézetnek oda ajándékozá. —

Poroszország, mellynek felvirágoztatására a' halhatatlan Thierkormány alatt alapított világhírű möglini Gazdasági-Akademia, 's az eldenai Intézet már is annyit hatottak, ezélszerűnek látja azokat legujabban három Gazdasági-Akademiával 's számos földmives-iskolákkal az ország egyéb részeiben szaporítani.

Ismeretes továbbá a' thürándi Gazdasági-Egyetem jótekonny befolyása a' szász tartományokra, valamint számos egyéb gazdasági Intézeteknek hathatós sikere Németország egyéb részeire. — Ki nem ismeri végre legalább híreből a' Johanneumot Grétzben, a' Fellenberg-alkotta hofwyli Intézetet Helvetiában, a' rovilleit, grignon-it 's több másokat Franciaországban?

Minél hátrább érezzük magunkat mezőgazdasági állapotunkban, 's minél inkább kénytelenek vagyunk ennek következéseit mind magán, mind statusgazdasági tekintetben sínleni; annál sürgetőbbnek mutatkozik nálunk is a' szükség hasonló segédszerek előállításának siettetése által kedvezőbb állapotra juthatni. — Ha volna még is valaki (mit önbecsülésből hinni nem akarunk,) ki magasb gazdasági kifejlettséget, 's miveltséget csak azért is feleslegesnek tartana, minthogy mostoha kereskedési és közlekedési viszo-

nyainknál fogva (minek okát egyébiránt nagy részt magában a' Nemzetben kell keresnünk) a' rozsz gazdálkodás mellett nyert természetményeink is rozszul kamatolnak; annak, (nem tekintve azt, hogy legfőbb kötelességünk az imént érintett akadályokat minél előbb elhárítani, 's hogy a' czélba vett emelése az iparnak, 's növekedő belső fogyasztás naponta nagyobb piacot nyit a' természetnek,) még csak azt véljük viszonzozhatni, hogy a' gazda hazánkban bármilly mostoha körülmények között is, ha illendően ki volna mivelve, a' gazdálkodás tárgyainak helyes megválasztása, 's azoknak ok-szerű 's lehető legtökéletes előállítása által, jószága jövedelmét még számtalanszor nevelhetné.

Olly Intézetre tehát, mellyből jeles gazdák kerülhessenek, kik a' bölcsőjében sorvadó honi mezőgazdaság kifejtésére kívánatos tulajdonokkal felruházva legyenek, mindenek felett szüksége van az országnak; kivált ha annak szerkezete ugy alkottaik, hogy czélszerűen rendezett realiskolákban tökéletes előkészületet nyerhetvén a' növendék, onnét egyenesen az Intézetbe léphessen, 's ne kénytelenitessék iskoláink jelen rendszere mellett, (mellynek tulnyomó humanisticus iránya csak a' Nemzet egyes osztályinak nyujt czélszerű nevelési eszközöket) az előismeretek kedvéért 8—10 évet tölteni, a' nélkül, hogy jövendő hivatásához megkívánató alaptudományokban illő sikerrel tehetne előmenetelt. — 'S ha még azon fölül az Intézet, fontos feladása és státusgazdasági magas czélja előmozdításaul, olly polgári tekintettel és jogokkal ruháztatnék fel, mint az Egyetemnek törvényi, orvosi, vagy bármelly másik osztálya, ugy, hogy növendékeit szigorú vizsgálat alá vevén, a' legjelesbeket közülök státusgazdasági tanárokká nevezhesse, egyébiránt pedig minden ifju, ki az Intézetben nyeré kiképeztetését, 's dicserő bizonyítvánnyal lép ki abból, mindazon kedvezéseket, jogokat és kitüntetést igényelhesse, mellyekben hazánkban az ügyvédi és orvosi kar születésbeli különbség nélkül polgári tekintelben részesül; akkor az így elrendezett országos Intézet még két nevezetes hasznot szülne; azt 1-ör, hogy számos fiatal ember, ki vagy közhivatal után nem vágyódván, vagy az iskolázott ifjak fölületességét, 's egyoldalú nevelésüket a' mindennapi életben tapasztalván, 's illy eredményért nem akarván 8 vagy 10 évet feláldozni, minden iskola nélkül, vagy egy pár évi sikeretlen tanulgatás után ekéjéhez tér, 's a' miveltség hiányában, együgyüleg a' göröngyhöz kénytelen tapadni, — azontúl látván az illy intézetbeli, egyenesen a' kitüzött czélra irányzott kiképzés gyakorlati hasznait, 's az azzal járó polgári kitüntetést, vágy ébred benne részt venni az Intézetben, 's ez által a' valódi polgári miveltségnek számos hazánkfia nyerve lesz; — de másodsor azon mellék- 's figyelemre méltó hasznot is szülné, hogy számos ifju, ki jelenleg csak a' papi, orvosi, vagy ügyvédi pályán talál magasb benső vágyához mért kilátást, 's ki a' gazdasági pályát legfőképen azért kerüli, minthogy ha saját birtoka nincs, gaz-

datiszti szolgálatot keresni kénytelenítvén, előre elretten azon lenézéstől, és sorsbizonytalanságtól, mellynek eddig a' gazdatisztek nagyobb része nemcsak rendellen kezelések, hanem többnyire miveltség hiány miatt hazánkban kitéve volt, — tapasztalván a' polgári tekintetet, mellyet a' státus kellően végzett intézetbeli növendékeknek kölcsönöz, 's látván a' mezőgazda nemes hivatásának kellemes oldalait, egyszersmind pedig a' biztos anyagi jóllétet, melly az illy Intézetben a' gazdatiszti pályára tökéletesen elkészült 's kimívelt egyénekre annál inkább vár, minthogy a' minden tekintetben alkalmas tisztviselők országszerte olly nagy a' hiány; de tapasztalván végre azt is, hogy az Intézetben kiképzett ifjak nemcsak a' korona- és státus jószágokon, hanem magánosoknál is alkalmazásban elsőséggel bírnak; kétségkívül, a' helyett, hogy az orvosok amugy is nagy fölöslegét szaporítsa, vagy a' tulságig gyűlt, 's hivatalt sem leelő ügyvédek sorát bizonytalan reményben nevelje, — a' státusban szintannyi megbecsüléssel 's polgári fokozattal járó gazdasági pályára lép, 's az Intézetben, (feltevén, hogy saját birtoka nincsen,) vagy tisztí hivatalra, vagy jószágbérlővé képzi ki magát.

A' honi földmivelő-osztály neveléséből pedig mennyi üdv, mennyi jóllét, 's minő miveltség háramolhatna a' közhazára! — Hihetetlen, hogy valaki találkozzék, ki a' javasolt 's tervezett elrendezés fogantatására a' reá esendő csekély költséget, a' legkamatozóbb áldozatot megtagadni tudná!

Minthogy azonban az országos „Középponti Gazdasági Intézet“ a' Magyar Gazdasági Egyesület országosításával csak annyiban van összeköttetésben, a' mennyire amaz emennek közvetlen felügyelése alatt állana; különben pedig valamint saját hatáskörében mindkettő elválasztva működnek, úgy a' belső elrendezésökre megkivántató költségmennyiség egymást épen nem feltételezi; annál fogva, mielőtt az érintett Intézet részletes vázolatába ereszkednénk, előbocsátjuk azon sommák, és költségek kiszámítását, mellyek az Egyesületnek az I. és II. pontban közelebbről megfejtett céljaira, 's a' legtakarékosabban arányzott kiadásainak fedezésére kívántatnak.

*

*

*

A' M. Gazd. Egyesület állandó megalapítására szükséges tőkének felvetése:

1-ör Évenként előforduló költségek:

a) Az Egyesület tisztviselőinek és szolgálóinak fizetése *)	9880 ft. pp.
b) Fűtés és világítás	200 —
c) Nyomtatási költségek **)	1000 —
d) Népszerű kézi könyvek kiosztására a' nép között	400 —
e) Évenkénti pályakérdésekre	800 —
f) Külföldi jelesb gazd. folyóiratokra	150 —
g) Jelesebb gazd. munkák írásáért és fordításáért jutalomul	300 —
h) Könyvtár szaporítására évenként	300 —
i) Posta és szállítási, 's kiállítási költségek	200 —
k) Hivatalos utazásokra	500 —
l) Hasznos növények és magok megszerzése és őrdepénzek osztogatására	500 —
vagyis együtt véve	14,230 —
mint	284,600 ft. pp.

tőkének kamatja, a' mennyi t. i. az Egyesület minden napi költségeinek fedezésére szükséges; melly fizetéseket természetesen, ha a' részvények (mint óhajtuk) megszüntettetnek, az imént érintett állandó tőkének kell pótolnia.

2-or Olly kiadások, és tőkék, mellyek az Egyesület előszámlált házi rendes költségein kívül országos alakulása alkalmával külön czélokra szükségesek:

*) Az Egyesületnek szüksége van 1 középponti titoknokra, ki az Egyesület ügyeit vezeti, 's 4 rendes előadóra, kik a' főkegyesületek gyakorlati berleteikről tett jelentéseket, 's a' mezőgazdaság külön ágaiban mind a' néleltelleg mind gyakorlatilag Európaszerte tett előmeneteleket összeállítsák, a' gyűléseken vitatás tárgyaivá tegyék, 's az eredményt kidolgozva közrebocsásák. Ezekon kívül szükséges még 1 ügyész; 1 pénztárnok; 1 szállóigazgató; 1 középponti főkertész; 1 vinczellér; 2 írnök; 2 hivatal cseléd. — Minél illendőbb fizetés adatik, annál jelesb egyénekre tehet szert az Egyesület, 's annál buzgóbb odaadással és lelkesedéssel viendi a' hivatalnok dolgait. —

**) Itt csak olly nyomtatványok költségei vétetnek fel, mellyek könyvárosi utra nem kerülnek. Eladó munkák nyomtatási költségeik nem számítatnak; 's mint-hogy csupán hasznos és ismert jelességű művek kiadását veszi magára az Egyesület, ezeknek eladásából pedig a' költség visszakerül, — felesleg volna e' czím alatt bárminémü sommát rend' s kiadás gyanánt felvenni. — Nyomtatás alá bocsátott 's áruba eresztett könyvek és naptárok költsége és értéke fejében az Egyesületnek most is évenként 6—8 ezer pengője forog.

- a) Az Egyesület által Pesten megszerzett, 's köztelek czime alatt ismeretes háztéren az egyesületi középület felállítására, melly az Egyesület hivatalait, gyűjteményeit, ülési és olvasó termeit, tisztviselőinek lakásait, 's olly alkalmatosságokat foglaljon magában, mellyekben a' Pesti vásárok idejében az ország külön részeiből Pestre érkező mezeigazdák öszszegyülekezessenek, 's valamint gazdasági állapotjaikról, ugy a' termények keletének viszonyairól is értekezessenek 40,000 ft. pp.
- b) Ugyanott egy minél előbb felállítandó középponti gép- és eszközgyárra 8,000 —
- c) A' fennálló országos szőlőiskolán kívül, melly földtulajdonságánál fogva főleg csak venyigeszaporításra alkalmazható, még megszerzendő példányszőlőkre és borpinczére 8,000 —
- d) A' pesti országos középponti gyümölcskertnek illő kiterjeszthetésére szükséges tér megszerzésére 6,000 —
- e) Egy középponti szederkert és példánymagnaneria felállíthatásának gyámolítására 8,000 —
- f) A' felállítandó országos középponti Gazdasági Intézet és példánygazdaság számára kiképzendő 10 alkalmas egyén 3. évi utaztatására, mindegyikre évenként 700 ft. pp. számítván 21,000 —
- g) A' gazdaság külön ágaiban kitüntetett szorgalomért az Egyesület által kiosztandó jutalmak eleintén tehetnének 6000 ft. pp. évenként, melly pénz magát a' közvagyon és jóllét gyarapodása által sokszorosán visszatermi. — E' sommának tőkéje tesz 120,000 —

Az Egyesület saját céljaira 's országosítására megajánlandó összeség tehát tenne csak 495,600 — vagyis hazánk jelen összes népességét tekintve egy fő után mintegy 1 1/2 p. kr.

Ha tekintetbe vesszük a' szent és üdvös czélt, melyet az Egyesület magának kitűzött, 's az okszerű, 's minden mivel Nemzetnél eddig mint egyedül fogatosoknak mutatkozott eszközöket, melyeket a' czél elérésére választott; méltán kecsegteli magát az Egyesület, hogy Nemzetünk önmagának a' fenn kiszámolt csekély áldozatot nem fogja megtagadni.

E' számításnál egyébiránt nem vette fel az Egyesület azon (mintegy 3000 ftra menő) kamatjövedelmét, melyet néhány lelkes hazánkfiak által annak örökítésére tett alapítványok után évenként húz, minthogy ezt országos megalapítására után a' megyékszerzte szerkezendő fiókok belső elrendezésére, 's évenkénti gyámolítására 's a' középponti Gazda-képző Intézet javára kívánja fordítani.

*

*

*

Az országosan felállítandó 's példánygazdasággal és földmives-iskolával összekapcsolandó

Középponti Gazdaképző-Intézetnek tervezete.

Gazdaképző Intézeteknek legközelebbi czélja: a' növendéket hivatásban úgy kimivelni, hogy az a' mezőgazdaságot valamint gyakorlatilag a' legczélyszerűbb fogásokkal üzni képes legyen, úgy más részről elméleti kiképzettsége következtében az ötlet környező élő és holt természetet 's annak működéseit ismerje, 's ennél fogva gazdasági intézkedéseinek alaposágáról vagy szükségéről magának és másoknak számot adni tudjon.

Ezt Magyar hazánkra alkalmazva, magából következik, hogy tekintve honi mezőgazdáinknak az Emlékirat III-ik pontjában kijelölt három osztályát, a' „Gazdaképző Intézetnek“ is úgy kell elrendeztetnie, hogy abban az egyéni hivatáshoz 's kitűzött célhoz képest

1-ör közönséges földmivesek, majoros gazdák, és bérlők;

2-or alárendeltebb helyzetű gazdatisztek és csekélyebb birtokok kezelői, végre

3-or jószágigazgatásra, 's terjedtebb birtokok kezelésére alkalmas egyének kiképeztessenek.

Noha tehát e' szerint, valamint e' három osztálybeli növendékek leendő kiképzettsége 's egykori hatásköre egymástól lényegesen különbözik, úgy a' kiképzésre fordítandó idő és eszközök is különfélék; még is, mint az olly sikeres példával működő közhirű hohenheimi 's egyéb intézeteknél tapasztaljuk, úgy lehet honi Intézetünket szerkeszteni, hogy abban, úgy

szólván ugyanazon eszközökkel, mind a' három osztálybeli növendékeket tökéletesen kiképezni lehessen.

E' tökéletes kiképzés alatt mindazonáltal nem az értetik, mintha az Intézetből, mint valamely gyárból a' kész művet, lehetne tán megszerezni a' külön helyzetekhez gépileg idomított gazdákat is; hanem mind külső ügyességre, mind szellemi 's nevezetesen szakbeli miveltségre nézve azon készség értetik itt, mellynek segélyével az intézetbeli tanfolyamot végzett ifju, bármely gazdasági körülmények közé helyeztessék is, álláspontját felfogni, 's hosszas kísérletek és ingadozások nélkül ki tudja találni az irányt, mellyből indulva feladása igényeinek és feltételeinek megfelelni képes legyen.

Hogy illy czélnak az Intézet megfelelhessen, szükséges, hogy

1-ör a' növendék mindazon tudományokban czélszerű oktatást nyerjen, mellyek tökéletes elméleti kiképzeltségére megkívántatnak;

2-or hogy a' külső ügyesség, 's a' gazdaság viszonyai 's eszközei gyors áttekinthetésének megnyerésére a' növendéknek gyakorlati mező nyitassék; végre

3-or hogy e' két tényező olly alakban 's olly utmutatás mellett nyujtassék neki, hogy sem a' vett elméleti oktatást állandó 's változhatatlan kulcsnak ne tekintse, sem a' gazdasághoz, mellyben gyakorlati kiképzését nyeré, gépi mozdulatlansággal ne ragaszkodjék, hanem mindkettő csupán anyagúl szolgáljon, mellyből a' felébresztett gondolkozás és szemlélődési tehetség segélyével képes legyen minden előforduló helyzetben magának önálló gazdasági rendszert alkotni.

A' mezőgazdaság-tan elméleti oldalát képző tudományok két rendre oszlanak, t. i. fő- és segéd-tudományokra. — A' főtudományokhoz tartozik:

- a) az általános gazdaság-tan;
- b) az általános növénymivelés-tan;
- c) a' részletes növénymivelés-tan;
- d) általános állattenyésztés-tan;
- e) részletes állattenyésztés-tan;

A' s e g é d tudományokat ellenben képezik:

- a) az erdőszet;
- b) a' kertészet;
- c) szőlőmivelés;
- d) méhtenyésztés;
- e) gazdasági műtan, hová tartozik az olaj-, ezukor-, ser-, lél- (pálinka), eczetgyártás 's a' t.
- f) gazdasági géptan;
- g) gazdasági építészet;

- h) állatorvosi-tan;
- i) viz- és földmérés;
- k) gazdasági törvény-tan;
- l) gazdasági statisztika;
- m) kereskedés-tan;
- n) jószágkezelés-tan;
- o) státusgazdaság-tan;
- p) számvitel- és számvevés-tan:

Minthogy azonban a' mostani iskolai rendszer mellett ifjaink nem lépnek ki az iskolákból annyi készséggel, hogy a' mezőgazdaságnak elősorolt számos ágait illető elméleti oktatásokat a' tökéletes kiképzettséghez megkívántató alapossággal felfoghatnák; mulhatlanul szükséges, hogy az erre vezető 's e' czélra különösen kidolgozott alaptudományokból magában az Intézetben nyerhessék az illő előkészületet. — Illy alaptudományok:

- a) a' gazdasági természettan;
- b) a' gazdasági vegytan;
- c) a' gazdasági növény- és ásványtan;
- d) a' gazdasági állattan;
- e) az összehasonlító állat- és növényélettan (*Physiologia*);
- f) a' mathesis;
- g) általános mű- és géptan; — 's végre
- h) a' rajztudomány.

A' gyakorlati kiképzés minél sikeresebb eszközölhetésére az Intézetnek okvetetlenül egy jószágra van szüksége, melly, hogy példánygazdaság gyanánt a' lehető legterjedtebb körben szolgálhasson, olly helyzetben kell lennie, hogy rajta a' gazdaságnak következő ágai üzethessenek:

- a) a' föld- és rétmivelés;
- b) szarvasmarha-, ló- és juhtenyésztés;
- c) kertészet;
- d) erdőmivelés;
- e) olaj-, czukor-, ser-, lél-, eczet-, és keményítő-gyártás; 's végre,
- f) kívánatos, hogy ha csak lehet, olly jószág adassék példánygazdaságul, mellyen öntözésekre és vízi művek hajtására alkalmas viz folyjon keresztül.

Végre lényeges körülmény, hogy e' példánygazdaság, szorosb felügyelhetés végett, valamint azon tekintetből is, hogy az Intézetet látogatni kívánók rendkívüli távolságra utazni ne kénytelenitessenek, az ország kö-

zette, a' főváros 's az egyesületi középpont szomszédságában létesítsék, mi által az ifjuságnak is a' részvét könnyítetik.

Ezen adatok után az Intézet belső elrendezése a' három osztálybeli növendékek szükségéhez képest így állapíthatnák meg:

Az Intézet három osztályból áll: 1. az alsó vagy földmives-osztály (Ackerbau-Schule); 2. a' közép- 3. a' felsőbb osztály. A' felsőbb osztálybeliek, vagy is azok számára, kik magokat jószágigazgatókká, 's terjedelmes birtokok kezelőivé akarják kiképezni, a' tanfolyam 4 évig tartana; de az első három évi folyam közös volna a' középosztálylyal, vagy is azokkal, kiknek tehetsége nem engedi alárendelt kezelői vagy közönséges gazdatiszti körnél magasbra jutni, vagy törekedni. — Ki a' felsőbb osztályt akarja végezni, philosophiát, — ki pedig a' középosztálynál feljebb nem kívánkozik, legalább is 6 iskolát tartozik előbb végezni. E' feltétel csak akkor szűnnek meg, ha reál-iskoláink létesültek, honnét kikerülő ifjak, egyéb szükséges tulajdonokkal felruházva, a' középosztálybeli tanfolyamba azonnal beléphessenek. — Az összes tanfolyam első éve a' közép- és felsőbb osztályok közös előkészületi esztendejét képezné, mellyen a' következő két évi (szigoruan szakbeli) tanfolyam alapúlna. —

Következő volna egyébiránt az összes tanfolyam felosztása e' két osztályban:

Az első évfolyamban az első félévben

tanítatnék:

a) Számtan, nevezetesen az első négy mivelet és törtszámok előbocsátása után a' tizes törtszámok, emelések és gyökök, aránylatok, egyenlitések és logaríthmusok.

b) A' gazdasági természettan, névszerint a' testek általános tulajdonságaik előbocsátása után a' hévanyag, magnesség, villanyosság, és világosság részletes ismertetése 's a' természettani elvek és tünemények alkalmazása a' mezőgazdaságban.

c) A' gazdasági vegytan, a' szükséges kísérletektől gyámolítva, mellyben a' vegytani általános elveken kívül főleg azon anyagok és összeköttetések ismertetésére törekszik a' tanító, mellyek földészettel, az állat- és növény-élettel, 's mezőgazdasági iparral fő-összeköttetésben vannak.

d) Oryctognosia, mellyben a' természet- és vegytani jelek, és vizsgálat-módok, 's a' jegesedéstan (chrystallographia) ismertetése után az egyes ásványok, kövek és földnemek osztályozása és rendszere adátának elő.

A' második félévben:

(Első évfolyam.)

a) Planimetria, Stereometria, Trigonometria.

b) Az általános mű- és géptan, mellyben a' mechanica alapfogalmainak 's elveinek előbocsátása 's a' különféle mozgató erők vizsgálata után a' merev, csepegő, 's légtetek mozgásának és sulegyenének ismertetése adatik, fő tekintettel a' mezőgazdaságban alkalmazott erőkre és gépekre, minők a' különféle sulymérők, emeltyük, csigák, cséplőgépek, vizsajtók és vizikosok, szivattyuk, fecskendők, gőzgépek, 's végre a' szerek, ekék és malmok theoriája.

c) Az összehasonlító állat-és növényélettan, (*Physiologia*) általában, de különös figyelemmel a' mezőgazdaság érdekeire; 's továbbá maga az állattan, házi állatjaink rövid természethistoriájával.

d) Rajzolásban, alkalmazva a' gazdasági gépek mértani lerajzolására mind egészben, mind egyes részleteikben.

Az előbocsátott tudományoknak tökéletes felfogása és ismerete mulhatlanul szükséges a' gazdaság külön ágairól szóló tanok helyes felfogására. Annál fogva az Intézet rendszerének egyik sarkalatos szabálya volna: egy részről azon növendékeket, kik az első évfolyamban a' kivánt előmenetelt nem tennék, vagy a' további folyam használatától egészen eltiltani, vagy őket az alább előadandó alsó osztályba, t. i. a' földműves- iskolákba utasítani; más részről ellenben azon növendékek közül, kik az első évben erkölcsös viselet mellett a' legtöbb buzgóságot 's kitünő előmenetelt tanúsítanak, a' 6 legérdemesbnek vagy ha lehet, többnek is, a' következő két évfolyamra segélydíjat, például évenként 60 p. ft ajánlani.

A' második évfolyam tárgyai lennének

az első félévben:

a) az általános növénytermesztés tanból a' szükséges bevezetés után, az éghajlat, légmérséklet, nedvesség, és földfekvésnek befolyásáról; a' föld physikai 's vegytulajdoniról és felosztásáról; a' termő és holtreteg mivoltáról; a' különféle trágya- és ingerszerekről, és a' növények táplálásáról; a' különféle gazdasági eszközökről; a' földtelekesítésről és javításról (*Beurbarung*); a' rétekről és legelőkről, 's különösen a' rétek ápolásáról és javításáról, figyelemmel a' rétöntözésre; a' földművelésről általában, a' különféle gazdasági rendszerek ismertetésével; 's végre a' földnek megmunkálásáról a' különféle gazdasági eszközökkel.

b) Az állattenyésztés tan átalában; nevezetesen a' fajokról 's azoknak származásáról; a' tenyésztésről és párosításról alkalmazólag a' telivérre és korecfajokra; 's végre a' tartásról és nevelésről, a' takarmány-szerek, 's azoknak tápértéke, elkészítése, és vegyítésmódja ismeretével.

c) Az erdőszet 's főleg az erdei fák 's azok haszonvételének ismertetése, az erdőnevelés 's vágások rendszere, 's az erdőültetés különféle módjai.

d) Gazdasági műtan, alkalmazva annak egyes ágaira, elkezdvén a' czukorgyártáson, annak alkalmazásban lévő külön módjaival, 's így átmenvén az olaj-, lél- és keményítőgyártásra, malátakészítésre, erjesztés módjára, serfőzésre, az elméleti előadásban lépést tartva a' gyakorlati kivittel, az Intézet technikai műhelyeiben.

e) Az építészet, vonatkozva annak fő részleteire, névszerint, az építőszerekre, az alapmegvetésre, faszerkezetre, kőépítési szerkezetre, az épület belső rendezésére 's annak oltalmára az időjárás befolyása ellen, a' gazdasági épületek nagyságára és elrendezésére; végre az építési költségvetés 's tervezet készítésére.

A' második félévben:

(Másodévi folyam.)

a) Az általános növénytermesztés tan folytatása a' vetésről, annak idejéről, 's különféle módjáról; a' mag megválasztásáról, elkészítéséről, mennyiségéről, és földbe-takarításáról; a' vetések ápolásáról, hengerezésről, boronálásról, megkapalásról és feltöltésről; a' gyom- és ártalmas állatok kiirtásáról és a' vetések betegségeiről; az aratásról 's az ahhoz megkivántató előkészületekről; hazatakarításról, 's a' termés eltételéről; a' oséplésről, és a' magnak különféle fenntartása módjáról.

b) A' szarvasmarha-tenyésztés tan átalában, részletesen kibocsátkozván a' fajokra, nevelésre, a' téli és nyári tartásra, a' tehének és bikák megválasztására, marhahizlálásra, 's végre a' tejkezelésre; továbbá

A' lótenyésztés, annak fő részleteiben t. i. annak testi tulajdonainak megítélése külsejéből; a' lónevelés különféle módja; a' ménes- és házitenyésztés; a' tenyésztő kanczák megválasztása; hágatás; a' kanczákali bánásmód vemhesség és szoptatás közben; csikónevelés; munkára való szoktatás, 's a' lovak tartás módja 'stb.

c) Fűvésztan, mellynek tárgya a' különféle növényrendszerek rövid és népszerű előadása után főleg azon növények megismertetése, mellyek a' mezei gazdát akár hasznosságok, akár ártalmok miatt különösen ér-

deklik, kitűnő figyelmet fordítván a' réti füvekre, a' mint azok különböző földfekvési és vegyületi viszonyok között előfordulnak.

d) Kertészet, annak két főágában, t. i. a' zöldségtermesztésben, és gyümölcsfa-tenyésztésben, mindkettő gyakorlati megmutatás mellett adatván elő.

e) Gyakorlati mértan és vizesetmérés; a' földmérésnek különféle módjai térképi felvétel mellett folytonos gyakorlás által a' nyári szabad 's szükségesből el nem foglalt órákban alaposan betanítatván.

Harmadik évfolyam,

első félév :

a) A' növény-termesztés tan különösen, részletesen előadatván abban a' különféle gazdasági növények értéke, haszonvétele, művelésüknek 's tökéletes elkészítésüknek módja, különös figyelmet fordítván az élelmi, ipar- és takarmánynövények azon nemeire, melyek hazánkra nézve a' legfontosbak, minők például a' gabonanemek, répa, tengeri, burgonya, némely hüvelyesek, repce, dohány, festőnövények, luczerna, stájerlőher, bükköny 'stb. 'stb.

b) A' juh tenyésztés, annak minden elágazásaiban és gyapjuismerettan.

c) Állatgyógytan, melyben előbocsátván az állatoknak boncztudományi testalkatát 's szerkezetét, és a' diaetetikát, továbbá a' különféle kórjeleneteket, a' betegségek okait, 's a' gyógyítás elveit, áttér a' tanító a' külső sérvek és beiső nyavalyák ismertető magyarázatára, 's azoknak gyógyítása módjára, megismertetvén egyszersmind a' növendékkel azon gyógyszereket és külső műtételeket, melyek veszély nélkül alkalmazhatók.

d) sajt készítés;

e) pincze- és borkezelés;

f) erdő- és fabecsülés;

g) urbéri, 's mezei rendőrségi törvények.

Második félév:

(Harmadik évfolyam.)

a) Rét művelés és szénakészítés mind a' természetes, mind a' mesterséges réteken, 's takarmánnyal elvetett földeken, és az öntözésnek gyakorlati kivitele.

b) Szőlőművelés, a' tőkenevelés, 's időszaki megmunkálás különféle módjaival; továbbá a' különféle szőlőfajok megismerttetése, 's végre a' szüretelés czélszerű véghezvitele.

c) eperfatenyésztés, a' selyembogár nevelésének, 's a' selyem-motolálásának gyakorlati betanításával.

d) juhmosás és nyírás, 's gyapju osztályozás;

e) méhtenyésztés;

f) térképek készítése;

g) számviteli 's számvevési útmutatás;

h) mészégetés és téglavetés.

Az intézet rendszerének második főelve legyen, hogy a' növendék a' tanfolyam második és harmadik évében a' vele elméletileg megismertetett gazdasági szakok kezelésénél meghatározott időkbén 's a' tanító kíséretében 's vezérlete alatt necsak jelen legyen, hanem magát a' gyakorlati fogásokban is alkalmazza, 's mindannyiszor számot adjon azon okokról, melyeken a' kivételnek tapasztalt módja alapul.

Az így kivett növendékek közül továbbá csak azok bocsátassanak a' 4-ik évfolyamra, a' felsőbb osztályba át, kik jeles magokviselete 's kitünő tehetségeik, 's a' 3 év lefolyta alatt tanusított magasb felfogások által reményt nyújtanak, hogy belőlük egykoron kitünő jószágigazgatók és státuszgárdák válhatnak. — Ezeknek ösztönzéseül ismét czélszerű volna a' 6 legkitünőbbnek, kik átmenetelre a' felsőbb osztályra képeseknek ítéltetnek, évenkénti segélydíjat, például 120 pftot határozni, mi elegendő volna a' növendékek között a' legjótékonyabb versenyt támasztani.

A' negyedik évfolyam tárgyai volnának

az első félévben:

a) Jószágkezeléstán következő főosztályokkal: 1-ör az országnak azon viszonyai, melyeket a' jószágok kezelésénél tekintetbe kell venni; ilyenek a' természeti, politikai és kereskedési viszonyok. 2-ör a' jószág viszonyai általában, tekintve annak terjedelmére, jogi viszonyaira, gazdasági épületeire, és fekvésére. 3-ör a' jószág egyes alkatrészei különösen; a' majorság, föld, rét, legelő, 's a' t. mind általános fontosságukhoz, mind külön becsükhöz képest bizonyos viszonyok között, 4-er a' segédeszközök, melyek a' gazdaságban a' sulyegyent megalapítják; nevezetesen az erőfogyasztásról az erőtermesztéshez képest, a' föld erejének szaporításáról, vagy csökkentéséről növények által, 's a' trágyáról. 5-ör a' gazdasági rendszerekről, a' gabona-, váltó-, legelő- és szabad gazdálkodási rendszerekről 's a' rendkívüli vetésforgásokról saját viszonyok között. 6-ör A' munkáról 's a' háztartás elrendezéséről; az embermunkáról, 's annak megválasztásáról 's jutalmazása módjáról cseléd-, részes-, napszámos- vagy robotos-munka eseteiben; a' munka-kiszámításról általában, a' külön-

féle fogatokról, és azoknak költségeiről 's a' t. 's a' t. 7-er a' marhaálladalmról, tekintettel az összes jószágkezelésre általában; annak megválasztása 's a' földmennyiséghez arányozása, 's a' kules, melly szerint a' marhatartás költségeit 's jövedelmeit kiszámíthatni.

b) Az ország statistikája általában, különös tekintettel az egyes részek, 's az egyes vidékek természeti tulajdonira, népességére 's természetéire.

c) A' honi magánjognak azon része, melly a' birtokszerzésről, biztosításról, adományozásról, inscriptióról, adásvevésről, osztozásról, szerződésekről, örökösödésről, zálogról, cseréről, örökös vételről 's a' t. 's a' t. visszaszerzés módjairól szól.

d) Nemzetgazdasági rendszer I-ső része.

M á s o d i k f é l é v :

(Negyed évi folyam).

a) Jószágkezelést an folytatása annak főosztályaiban, 's névszerint 8-or a' gazdasági tőkéről, annak megkülönböztetéséről, kiszámításáról, a' külön tőkék egymáshoz viszonyairól, és eredményéről, vagy is a' tiszta jövedelem kiszámításáról; 9-er a' mezei gazda viszonyairól az általa kezelt jószághoz, mint tulajdonos, bérelő, igazgató vagy gazdatiszti helyettes; 10-er földbecslés (*taxatio*), 's a' befolyás, mellyel annak kivitelére a' becsünek különböző céljai vannak; *taxatio* természetényi vagy pénzkulcs szerint; az összes jószág értékének felvetése: bérleti számítás; a' jószág egyes részeinek és haszonvételeinek becslésmódja.

b) A' kereskedés tan főelemei; vámviszonyaink, tekintettel nyers terményeinkre 's gyártmányinkra; 's bel- és külkereskedési csatornáink ismertetése.

c) A' magán-törvényt an azon része, melly a' jószágkezelőt a' törvényes perfolyam és perlekedésmód ismeretére vezeti.

d) Nemzetgazdasági rendszer 2-ik része.

Az Intézet legjobb felosztásának 's elrendezésének is azonban csak ugy lesz meg a' kívánt sikere, ha az előadások nemcsak szigoruan az ifjuság felfogásához lesznek mérve; hanem a' növendék szellemi ébersége is folyvást feszült állapotban tartatik, hogy az a' nyert számos eszmék és ismeretek fonalán önmagától tovább gondolkozni tanuljon.

Az intézetbeli oktatásnak egyébiránt még több rendű külső gyámeszközök által kell támogatatnia. Illyenek

1-ör Mint előbocsátott, olly példány gazdaság, mellynek belső elrendezése a' jószág különféle viszonyainak tökéletesen megfeleljen; de azt itt részletesen kifejteni annál kevésbbé lehet, minthogy az főleg az e' célra nyerdő jószág több rendű viszonyaitól, 's a' reá fordítható beruházásoktól függ.

2-or Próbater, mellyen gazdasági kísérleteket elkülönözve tenni lehessen.

3-or Erdő, melly az erdőmivelés elveinek szoros megtartása mellett kezeltetik.

4-er Fűvészkert.

5-ör Gyümölcs és eperfaiskola tökéletes gyümölcsössel.

6-or Erdei és diszkertifák gyűjteménye.

7-er Kisebbkörű magnancia.

8-or Gazdasági könyvtár.

9-er Föld- és ásvány-gyűjtemény.

10-er Minta-gyűjtemény.

11-er Erdőszeti gyűjtemény.

12-er Zoologiai 's zootómiai gyűjtemény.

13-or Physikai terem.

14-er Vegytani műhely.

15-ör Műtani gyárosztályok.

16-or Gazdasági eszközök gyűjteménye természeti nagyságban.

17-er Csirászat különféle szarvasmarha fajtákból.

18-or Ménes, melly az okszerű lótenyésztés gyakorlati példájaul szolgálhasson.

19-er Merinó-juhászat, mellyben a' tenyésztésnek különböző módjai összehasonlítólal alkalmaztatnának. — Czélszerű volna e' mellett a' hazánk külön részeiben tenyésztett, 's egymástól különböző, valamint az angol és holsteini nevezetes juhajokból haszonvételök ismertetéseül egy kis törzsököt alkotni.

20-or Ispotály a' beteg állatok számára.

21-er Kovács- és kerékgyártóműhely.

22-er Olvasó- és társalgási terem a' növendékek számára szabad óráikban.

A' gazdasági épületek, 's a' gyakorlatban alkalmazott eszközök minél tökéletesb volta magából értetődik.

A' tanítványok e' felosztása, 's illy segédeszközök mellett kétségkívül a' lehető legtökéletesb alkalom nyujtatnék mind a' közép-, mind a' felsőbb osztálybeli növendékek tökéletes kiképzésére. — Mind a' mellett részint a' végre, hogy az Intézet az egyes növendékek előmeneteléről jobban meggyőződhessek, mind ez utóbbiak magokat tanulmányaik iránt a' közönség előtt igazolhassák, az év végével nyilvános próbatétel tartassék, 's a' következő évfolyamra csak azok bocsátassanak, kik az előbbi évben állandó szorgalmat és tehetséget tanusítottak. A' középosztálybeli növendékek rendes kiképzettségéről csak a' harmadik év végével adassék ki bizonyítvány.

Ellenben azok, kik a' negyedik év folyamat vagy is felsőbb osztályt végezték, tartozzanak azon esetre, ha ünnepélyes oklevéllel elláttatni, és (kieszközlendő legfelsőbb engedelem következtében) státuszgazdasági tanári czimet nyerni óhajtanak, három utolsó évi tanulmányaikból szigorú próbavizsgálatot kiállani, mellynek főrészt képezze a' mezőgazdaság és jószágkezelés legfontosb feladásaiból kiszemelt kérdések gyakorlati megfejtése. — Azok közül végre, kik mindezekben a' legdicséretesb előmenetelt tanusítanak, válassztassék ki a' két legjelesebb, 's néhány száz pengő forint segítség mellett küldessék egy pár évre külföldre, miután előleg jobb hirben álló honi gazdaságainkat megszemlélték. Ezek szolgálnának tartalékul arra, hogy az Intézet alkalmas tanítók megválasztása miatt zavarba soha ne jöhessen.

Ha egyébiránt egyének is találkoznának, kik nem mint rendes tanulók, hanem csupán a' tudomány kedvéért, 's a' nélkül, hogy az intézetbeni részvételt kereseti eszköz szerzésére használni szándékoznának, hanem legfeljebb birtokaik kezelésének jobb felfoghatása végett kívánnák akár az egész tanfolyamot, akár csak egyes szakok előadásait hallgatni, e' szándékában senki, míg az Intézetben fennálló rendet 's szabályokat meg nem sérti, ne gátoztassék ugyan: de a' rendes növendékeknek törvényesen biztosított polgári kedvezményeket se igényelhesse, mellyeknek, mint bármelly tudományos Intézetben, itt is a' tanfolyam rendszeres befejeztéhez, 's a' szigorú vizsgálat szabályszerű eredményéhez kell kötve lennie.

Az így elrendezett Intézetnek következő tanítói karra volna szüksége:

1-ör A' szám- és mértan, a' rajzolásban, gyakorlati mérés, és építészeti oktatására az Intézet és példány-gazdaság rendes mérnöke.

2-or A' gazdasági természet-, vegy-, ásvány- és általános mű- és géptan rendes tanítója, kinek vezérlése alatt a' gazdasági műipari gyártások is történnének.

3-or Az összehasonlító állat- és növény élettan, továbbá az általános és részletes növénytermesztés tan, 's végre a' rétmivelés rendes oktatója.

4-er Az általános és részletes állattenyésztés rendes oktatója.

5-ör A' fűvésztan, kertészet és szőlőmivelés oktatója az Intézet főkertésze lehet.

6-or Az állatgyógytant az intézet és példánygazdaság rendes orvososa tanítsa.

7-er Az erdőszetet, eperfatenyésztést, selyembogárnevelést és méhtenyésztést a' példánygazdaság erdőmestere oktassa.

8-or A' magán törvénystatistika, és nemzetgazdaságtan előadása összekötethetik a' példánygazdaság rendes ügyvédi hivatalával, természetesen ahhoz képest választván meg az illető oktatót.

9-er A' jószágkezelés és kereskedés tan oktatása az Intézet igazgatójának kötelessége legyen.

10-er Gyakorlati magyarázat 's utbaigazítás a' növendékeknek tetteles alkalmazásával a' mezőgazdaság külön ágai körül a' gazdaság felügyelőjét illesse, ki az igazgató által helyben hagyott rendszer mellett a' gazdaságot gyakorlatilag vezérli, 's minden főbb munkának bekövetkeztével, valamint a' hetenkinti elrendezéseknél is a' tanítói kar által a' növendékeket a' megjelenésre és gyakorlati részvételre felhívja.

11-er A' számvitel és számvevés módjában a' példánygazdaság számvevője adandó az utmutatást.

12-er A' felügyelő segédje, ki a' gazdasági munkáknál felosztott növendékek körül a' felügyelőt magyarázataiban 's utmutatásiban segítse.

13-or Mérnöki segéd, ki a' rajzolásban és méréseknél mind a' három osztályban a' rendes tanítónak segítségül szolgál.

14-ed és 15-ör Két szakértő technikus, kiknek egyike a' pincze- és borkezelést, és serfőzést, másika pedig különösen a' cukor-, lél- és olajgyártást értse tökéletesen, egyszersmind pedig a' physikai és vegytani kísérleteknél járjanak kezére a' rendes októnak. — Végre

16-or Egy gyűjtemény-ör, ki nem csak az Intézet gyűjteményét tartsa jó karban és szoros számadás alatt, hanem a' vendégeknek és növendékeknek is a' kívánt tárgyakat minden időben mutassa és megmagyarázza.

Mi a' növendékek lakását és tartását illeti, szükséges, hogy az Intézet annyi alkalmat foglaljon magában, miszerint legalább is azok egy részének szállást adhasson. Ha a' példány-gazdasághoz helység is tartozik, akkor a' növendékek szállásolása igen könnyítetik; noha általában véve mind erkölcsiség, mind a' szorgalom szemmeltartása tekintetéből igen kívánatos, hogy a' növendék-ifjuság ne csak lakjon az Intézet körében, hanem tartását is ott nyerhesse, melly célra egy intézeti vendéglő fogadtathatik, ki előleges alku szerint a' tartást jutányos áron szolgáltatassa. 'S a' mennyiben illy rendelkezések által az épület költsége feljebb menne, az ifjuságtól veendő illő szállásbér bizonyosan kifizetné a' rendes kamatot.

Azon feltételekről és szabályokról pedig, mellyek a' növendékek felvételét, 's az Intézet belső rendtartását részletesben meghatározzák, idő lesz akkoron szólni, ha egyszer az Intézet létesülése biztosítva van.

Mi az alsóbb osztályt, vagyis a' földmivesek iskoláját illeti, mellyben majoros és telkesgazdák, kisebbbírlők, 'stb. magokat hatáskörükhez mért fokig kiképezhessék, — annak felosztása szinte elméleti és gyakorlati részre oszlik, 's három évi tanfolyamot képez.

Az elméleti rész ismét részint fő-, részint segédtanulmányokban pontosúl össze.

A' főtanulmányok állanak :

a) A' növényműveléstanból, következő szakaszokban 1-ör éghajlat és földészet; 2-or általános és részletes növényműveléstan, a' gyümölcs-tenyésztéssel és szőlőműveléssel összekapcsolva; 3-or vetésforgás; 4-er rétmivelés.

b) Állattenyésztéstan következő szakaszokban : 1-ör marhateenyésztés, 2-or juhtenyésztés, 3-or lótenyésztés, 4-er sertés-, 5-ör méhtenyésztés.

c) Gazdasági műtan.

d) Kisebb jószágrészek rendezése, kezelése és számvitel.

A' segédtudományok alatt foglaltatik :

a) nyelvtan és fogalmazási gyakorlat;

b) számvetés;

c) gyakorlati földmérés;

d) állatorvoslás;

e) a' természettanból a' legszükségesebb, tekintettel a' mezőgazdaságra.

Maga az oktatási-rend az előbocsátott tanulmányokból következőképszik fel :

I. Főtanulmányok.

Ezek 6 szakaszra oszlanak, úgy, hogy mindegyik magában egy egészet képez, 's hat félév alatt (a' mennyiből t. i. a' tanfolyam ideje áll) olly formán adathatik elő, hogy az előadásokban a' növendék, bár melly félévben lépjen is be, minden nehézség és külön intézkedés nélkül azonnal részt vehet. Ehhez képest következő részletek szerint lehetne a' főtanulmányokat hat szakaszra elsorolni :

Első félév. a) Az éghajlatról, bele szöve a' szükségesebb a' földleírásból.

b) Földismertetés vonatkozólag a' hegyalakulatokra, vegytan- és természettanra.

c) Oktatás a' trágyáról.

Második félév. a) Általános növényműveléstan megjegyzésekkel a' fűvésztől és természettanból.

b) A' földmégmunkálásáról és a' legfontosabb gazdasági eszközökről.

c) A' vetésről és annak ápolásáról.

d) Az aratásról.

e) Alapvonalok a' vetésforgásról.

A' részletes növénymivelésből pedig :

- f) Rétmivelés.
- g) Gyümölcsstenyésztés.
- h) Szőlőmivelés.

Harmadik félév. A' részletes növénymivelésből :

- a) a' szántóföld természetmelyeiről részletesen és különösen.

Negyedik félév. a) Általános állattenyésztéstan jegyzetekkel az állatok terméshistoriájából, 's összekapcsolva a' takarmányszerek tápértékének 's becsarányának ismertetésével.

A' részletes állattenyésztésből :

- b) Szarvasmarha-tenyésztés.
- c) Lótenyésztés.
- d) Sertésstenyésztés.
- e) Méhtenyésztés.

Ötödik félév. A' részletes állattenyésztésből :

- a) A' juhtenyésztés.
- b) Gazdasági ipartan, 's ezen fölül a' tej, kender, szőlő, és gyümölcs terményeinek különféle felhasználása, és nemesítése.

Hatodik félév. a) Kisebb gazdaságok elrendezéséről és kezeléséről, rövid utmutatással a' czélszerű vetésforgások megválasztásáról 's a' jobb gazdasági rendszerre való átmenetelről.

- b) Jövedelem-kiszámítás módja.
- c) Számvitel.
- d) Gazdasági építészet, és
- e) Jóság-szépítésmód.

II. Segéd tanulmányok.

A' nyelvtanban, számvetésben és gyakorlati földmérésben a' növendékek az Intézetbe léptökhöz képest osztályokra soroltnak. Közös iskolai órákban nyer az első (legifjabb) osztály oktatást elemileg ; a' 2-ikban folytattatnak a' tanulmányi tárgyak, 's a' 3-dik a' 2-kal egyesítetik úgy, hogy minden növendék az oktatást az elemekben egyszer, a' nehezebb részben kétszer nyeri. E' szerint az osztályok következőkép alakulnának :

1. Nyelvtan, csupán téli félévre szorítva :

a) Az első osztályban gyakorlás helyesírásban, könnyebb fogalmazásokban, mint például nyugtatványok, szállítólevelek, utalványok, naplővezetés 's a' t.

b) A' 2-ik és 3-ik osztályban gyakorlat nagyobb gazdasági fogalmazásokban 's a' t.

2-or Számvetés, téli és nyári félévben:

a) Az első osztályban a' 4 első mivelet egész és törtszámokban ; tizes törtszámok ; aránylatok ; 's fejszámvetés.

b) A' 2-ik és 3-ik osztályban összetett számítások, a' hármas és társasági szabály 's kamatszámítás, mérték-reductiók 's fejszámítás.

3-or A' földmérés ; Az első osztályban a) a' téli félévben az elemek, vonalok, szögek, az egyenes vonalú ábrák, és a' köz magyarázata, továbbá a' divatban levő távolság-, tér- és súlymérők ismertetése, 's végre mértani rajzolás.

b) A' nyári félévben : könnyebb felmérések, vonalok és szögek kitűzése és vizesetmérés.

A' 2-ik és 3-ik osztályban a) a' téli félévben oktatás az aránylatokban és egyenletekben, a' köbtartalom kiszámításmódja és géprajzolás.

b) A' nyári félévben : föld- és vizesetmérés, az öntözésnél teendő számítások, és térrajzolás.

4-er Az állatorvoslás módja 3. téli félévben ugyanannyi szakaszban adandó elő, mely szakaszoknak mindig egy független egészet kell képezni, következő módon :

a) Előadások a' belső és külső nyavalyákról, különös tekintettel a' ragályokra , 's az ellene szolgáló óvó eszközök ismertetésére.

b) Az orvosszerek , 's az egyszerűbb műtételek magyarázata gyakorlati utmutatással, minők az érvágás, szalaghúzás 's bábáskodás.

c) Oktatás az állatok külső megítélésében , patkolásban, 's a' házi állatok kezességi hibáiban.

5-ör. Az általános természettanból hasonlóan 3 téli félévben és következő szakaszokban történik az előadás :

a) A' géptan legegyszerűbb szabályai.

b) A' hévanyagról és világosságról az ide vonatkozó természeti jelenségek magyarázatával.

c) a' villanyosságról, hasonlóan az ide vonatkozó természetjelenségek megfejtésével.

Némely tantárgyak tökéletesb megmagyarázhatására a' nyári félévekben természetesen kirándulások is szükségesek.

Gyakorlati kiképzés.

I. Mezei munkák.

a) Fogatos munkák. Minden fogatos munkákban foglalkoztatnak a' növendékek , 's különösen a' 2-ik évben az ökörfogatok, 3-dikban pedig felváltva a' lófogatok körül alkalmaztatnak , míg azalatt az első osz-

tálybeliek csak kézimunkákban gyakoroltatnak. Szántásban, töltögetésben boronálásban, hengerezésben, sorvetésben 's a' t — a' három évi tanfolyam alatt tökéletes ügyességet nyernek.

b) Kézimunkák. 1-ör a' keverék- és egyéb trágya készítése, trágyarakodás, kiterigetés 's a' t az 1-ső és 2-ik osztálybelieket illeti.

2-or A' burgonya és répa-halmazok készítését az első éviiek végzik, hasonlóan

3-or a' gipszszórást és márgázást is.

4-er A' különféle vetemények vetésmódját a' 2-dik éviiek alkalmas helyen otthon tanulják, a' 3-dik éviiek pedig azt már a' szántóföldön gyakorolják.

5-ör Az aratási és betakarítási mindennemű munkáknál mindnyájan egyenlően alkalmaztatnak.

6-or Kender- és lenáztatásra 's ernyesztésére, valamint a' lennek és kendernek további helyes elkészítésére, (mint azt a' kereskedők és gyártók szeretik) a' 2-ik és 3-ik éviiek fordítatnak; hasonlóan

7-er a' dohány czélszerű mivélésére, a' levélszedésre, szárításra, csomózásra, fülesztésre, bálozásra 's a' t.

II. Réti munkák.

Rétöntözési tervek alkotásánál, kiszáritási munkálatoknál, árkok készítésénél, vízi- és partimunkáknál, 's végre széna- és sarjukaszálásnál, készítésnél és betakarításnál a' növendékek mindannyian alkalmaztatnak, mi közben a' 3-dik éviiek többnyire felvigyázóként, és előmunkásokul is szolgálhatnak. Az öntözés maga az 1-ső éviekre bizatik.

III. Gyümölcsstenyészés. *)

a) A' gyümölcsfa-nemesítés külön módjai, oltás, szemzés, és házasi-tás által, 's a' kertápolás, b) gödörásás és ültetés, c) karózás és kötözés, d) ifjabb fák ápolása, e) a' vének megmetszése és kitisztogatása, f) gyümölcsbor-készítés, mindnyájokkal egyenlően gyakoroltatik.

IV. Selyemtenyészés.

Az eperfák nevelése, korunknak külön szakaiában, úgy a' selyembogár fölnevelése bekötéseig, 's végre a' lemotolálás szinte mind a' 3 osztályt illeti.

*) A' szőlőmivélés fővonalaiában megmutattatik ugyan gyakorlatilag is a' növendékeknek; de saját egyének kiképzése csupán okszerű vinczellérségre az országos szőlőiskolában történik.

V. A' komlótenyésztésben

tökéletes gyakorlati utmutatás nyujtatik,

VI. A' csűr-munkáknál,

minők például az asztagolás, cséplés, szelelés és rostálás, mindannyi-an foglalkoztatnak. Hasonlóan mindazon munkákkal, melyek

VII. A' magtárban,

akár a' forgatásnál, akár a' be- és kiméréseknél előfordulnak, hol is a' külön osztálybeli növendékek felváltva alkalmaztatnak.

VIII. A' háziállatok

körül előforduló dolgok, nevezetesen: a) a' szarvasmarha takarmá-nyozása mind télen mind nyáron; b) fejés; c) a' bornyúk ápolása és felne-velése; d) a' hizó gőboly gondviselése, 's e) az igás ökrökkel való bánás az 1-ső éviéknél adatik felváltva foglalkozásul, 's egyuttal a' sajtkezi-tésben is nyernek oktatást. A' 2-ik évbeliek a' juhászatban alkalmaztatnak, 's velök a' juhtenyésztés minden ágozatja gyakorlatilag megmutattatik, 's végre a' 3-ik évbeliekre a' méneslovak és csikók gondviselése bizatik. — A' vágó marha megbecsülésében a' növendékek a' lehetőségig gyakoroltatnak.

IX. Gazdasági ipar.

A' növendékek közül azok, kiknek erre különös hajlamok van, részt vehetnek az intézetbeli olaj-, czukor- lélglyártás és sűrfőzés kezelése körül a' gyakorlati utmutatásokban. Végre

X. Gazdasági egyveleg.

A' növendékek gyakorlati foglalkoztatásának tárgyai lesznek az átalá-nos gazdálkodás körül előforduló kisebb munkák, minők a' szecs kavágás és párolás, takarmányfülesztés, faragás, szénakötözés, favágás, szalmakötelek készítése, szekerhájazás 's a' t.

Az így elrendezett földmives-iskola növendékeire nézve megjegyzendő, miszerint 1-ör, miután azoknak helyes kiképzése folytonos és az elméleti ok-tatással karöltve járó gyakorlati foglalkoztatástól függ, számuk is határozott, 's több fel nem vétethetik, mint a' mennyit a' gyakorlati munkáknál pontos felvigyázat alatt tarthatni. 2-or Minthogy a' tanulás mellett annyit a' növen-dék nem dolgozik, mint a' mennyibe az Intézetben nyerendő szállása, tartá-sa, 's ruházatja kerül, a' példánygazdaság bizonyos számú ifjaknak a' költ-ségtöbbségét pótolhatandja ugyan a' magáéból, de az ezen kívül felvett egyé-nek vagy magok, vagy küldöik költségén fognak kiképeztetni; ide nem ért-

vén a' leendő néptanítókat, kik az Intézetten kívül lakván, az oktatást és utmutatást mindenben ingyen nyerendik, 's két év alatt az összes tanfolyamon átmehetnek. — Egyébiránt ezen osztály belső elrendezése 's a' növendékek közt tartandó rendszabályok részletes megállapítása e' helyütt felesleges volna.

Ezen osztálynak tanító kara áll 1-ör egy tökéletesen kiképzett tanítómesterből, ki a' növendékeket a' nyelvtanban számvetésben és természet-tanban oktatja.

2-ör Egy mérnöki segédből, ki a' földmérést tanítja.

3-ör A' felügyelői segédből, ki a' növénytermesztést 's állattenyésztéstant adja elő.

4-er Az Intézet rendes orvosából, ki az állatgyógytant tanítja. Végre

5-ör magából a' felügyelőből, ki a' gazdaságkezelésről 's vetésforgásokról tart előadásokat, 's kinek közvetlen felügyelése alá ezen osztály az Egyesület és intézetbeli igazgatóság által kiadott alapszabályok megtartása mellett tartozik.

Ezeknek előbocsátása után, a' legszorosb számítás szerint következő költségekkel járna ezen Intézetnek felállítása:

A.) Rendes évenkénti fizetések:

1. Az Intézet igazgatója	2400 ft. pp.
2. Négy rendes tanító a 1500 pp. forint	6000 —
3. A' Jószaágfelügyelő évenként	700 —
Ezenfölül járna neki a' jószaág jövedelméből 800 ft.	
4. Az intézeti mérnök 's egyszersmind rendes tanító	1200 —
5. Az Intézet orvosa, 's rendes tanító	1200 —
6. A' példánygazdaság erdőmestere és rendes tanító	1000 —
7. Az Intézet főkertésze 's rendes tanító	800 —
8. Ennek egy segédje	300 —
9. Mérnöki és felügyelői segédek és két szakértő technikus a 600 ft.	2400 —
10. Egy tanító a' földmives osztály számára	600 —
11. Egy gyűjteményőr	400 —
12. Egy igazgatói titoknok az intézetbeli igazgatóság hivatalos irományainak vitelére	600 —
13. Egy irnok	300 —
14. Négy hivatal és intézetbeli szolga a 300 ft.	1200 —
15. Fűtés és világítás	500 —
16. A' gyűjtemények és könyvek gyarapítására évenként	400 —
17. Fizikai és vegytani 's egyéb az oktatásnál szükséges kísérletekre	800 —
Összesen :	20,0800 —

Melly évenkénti összes kiadásnak tökéértéke teszen 416,000 ft. pp.

Ehhez járulnak : Átvitel: 416,000 ft. pp.

B. Azon költségek, melyek az Intézet felállításánál csupán egyszer fordulnak elő :

1. Az Intézet építésére	60,000 „ —
2. A' példánygazdaság első felruházására	25,000 „ —
3. Az 1-ső tanítási eszközök és gyűjtemények megszerzésére, 's a' fűvészkert felkészítésére	6,000 „ —
4. A' tanulóteremek, 's a' növendékszallások felbutorozására	4,000 „ —
5. A' műhelyek és műtani gyárosztályok felkészítésére	4,000 „ —
Összesen	515,000 „ —

E' somma, tekintetbe véve a' magasztos czélt, melly annak megajánlásához kötve van, sokkal csekélyebb, semhogy nemzete javát őszintén kívánó hazafi azt sokallani, vagy megtagadni tudná. Sőt az egyes tételek, kivált az Intézet építését, 's a' példánygazdaság felruházását illetők aránylag szűken is vannak felvéve, azon reményt táplálván az Egyesület, hogy egyes tagjainak hazafiai buzgósága némi hiányt ebben is pótoland, a' mint is maga az Egyesület örömet magára vállalja a' terhet, mind az épület további fenntartásáról, mind a' jeles növendékeknek évenként adandó segéd- és utazási díjakról, valamint az aprólékos költségek fedezéséről is jelenlegi csekély alaptőkéből gondoskodni.

Mi a' példánygazdaságot illeti, annak nagyságát előre nem tudhatván, a' bele ruházandó tőkét sem határozhatni meg tökéletesen; minthogy azonban valamint a' tanfolyam úgy a' gazdaság is fokonkint lép csak teljes működésbe: 's miután a' példánygazdaság czélszerű kifejtése után az Intézet saját céljaihoz megkivántaló többrendű állat- és eszközszerzeményekre az emelkedő jövedelemből is nyujtand némi forrást; alaposan, 's teljes bizodalommal reményli az Egyesület, hogy a' fenn kimutatott summák megadása mellett olly állapotba fogja helyheztetni az Intézetet, hogy az minden józan követeléseknek megfeleljen. Számüzve lesz ugyan belőle minden pazarfény és fitogtatás, mi a' növendékben csak kultetszhetőségi vágyat, 's külső csalékony formákban gyönyörködést ébresztene; ellenben komoly és diszes egyszerűség mellett minden alkalmat magában foglaland az Intézet, miből hasznos tanulságot, tapasztalást és ismeretet huzhatni. Mindenek felett pedig főgondja lesz az Egyesületnek arra, hogy az Intézetben józan szellem uralkodjék, 's már az intézeti igazgató- és tanító helyes megválasztása által kezesség nyujtassék az ügynek, hogy az Intézet ne a' kellemes semmit-tevés, 's dőzsölő naplopás, sem a' szajkói fölületesség 's alaptala

szóhalmaz tanyája, ne továbbá sok intézet mételyének, a' kártya-, ital- 's egyéb erkölcs- és egészségrontó érzéki oktalan gyönyörnek enyhelye; hanem munkás, szerény, gondolkozó, 's erényes státuspolgárok, 's épen olly értelmes, mint tiszta jellemű mezőgazdák bölcsője legyen.

* * *

Mindezeket előre bocsátva, ha megfontoljuk, hogy hazánk szent koronája, mellynek fényére minden Magyar méltán büszke, jövedelmei legnagyobb részét, (mi is gazdálkodási általános tudatlanságunk miatt elég csekély), fekvő birtokból kénytelen várni; hogy a' statuskincstár, 's nevelést és vallást tárgyazó közintézmények és alapítványok hazánkban leginkább jószágok és uradalmak által levén biztosítva, czélszerűbb 's tudományos gazdálkodás következtében kétség kívül virágzóbbak volnának; hogy a' katholika egyház és főpapság fényt 's gazdagságát Eleink nagy terjedelmű birtokok által alapíták meg; hogy az alkotmányra és törvényhozásra a' földbirtokos van nálunk, hála az égnek! legnagyobb befolyással; hogy az ipar és mesterségek, 's így a' városok felvirágzása is főleg a' földmivelés tökéletes kifejlésétől függ; hogy a' falusi földmivelő, ki mind az általános, mind a' szakbeli kimivelés eszközeinek hiánya és hiányossága miatt eddigelő nem gyarapodhatott, kénytelen az ország majd minden terheit századek óta folyvást vinni; 's hogy a' földbirtok marad a' közszükségek fedezésére jövendőben is valamint leglényegesb, ugy legbiztosb tartalék-alap, melly egy részről a' legtisztább polgári szabadságot követeli czélszerű kihasználhatására, más részről a' statust felforgató elemeknek legszilárdabb ellensúly gyanánt szolgál; 's habár a' jóllét, melylyet nyújt, ritkán vihető azon magasságra, mellyre az üzért a' speculációk szerencsejátéka gyakran emeli; de ellenben nem is apad ki egészen soha, 's akár elemi csapások, akár gyászos társadalmi zavarok csak rövid időre csökkenthetik forrásait — Egy szóval: Magyarország jóllétének legállandóbb 's legbiztosb életere, és statusgazdasági életének 's fontosságának legerősb alapja a' földbirtok és mezőgazdaság. Ezért kell a' nemzetnek, hogy emelkedhessék, mindent, 's mindenek előtt tennie; mert a' földmivelés felvirágzásával a' polgárisodás minden egyéb jótéteményei a' legszorosb kapcsolatban vannak, 's valamint most és régente valamely ország mezőgazdasági virágzása annak jóllétét és boldogságát legbizonyosban tanusítá: ugy soha egy nemzet sem emelkedhetett ki a' szegénység és szolgaság köréből, melly gazdasági állapotját elhanyagolván, parlagon hagyott földein tunyan és tudatlanul tengeté életét!

Cselekvő honszeretet 's egyetértés áldása örködjék fellettünk!

Fenséges cs. k. örökös Főherczeg

Magyarország Ná d o r a !

Országosan egybegyült

Nagy-Méltóságú Fő-Rendek!

Tekintetes Karok és Rendek!

Ha van múltja Nemzetünknek, mellynek belső egyenetlenség-szülte gyászos napjaira fájdalommal néz vissza a' jelen nemzedék: van bizonyosan egy szebb, 's boldogabb jö v e n d ő j e is, remény-gerjesztő előjelek gyanánt tűnván fel hazánkban egymás után számos közhasznu Egyesületek, mellyek a' felébredt haladási vágytól támasztva, magokban a' rokon erőket, idomokat, és tehetségeket öszpontosítani, 's így a' Nemzetben előidézni segítik azon mindenható erkölcsi erőt, a' közszellemet, melly nem egyéb, mint a' honszeretettől egyenlőn áthatott statuspolgárok egyesült törekvése, egyéni tehetségeikhez képest mozdítani elő a' közös szent célt, a' hazának állandó jóllétét. — Mint életerei ezen közszellemnek vonulnak az Egyesületek keresztül a' Nemzet minden osztályain, 's ha nekik a' Status illő oltalmat és gyámolítást nyujt, hazánk anyagi és szellemi helyes kifejlődésének legtartósb, legszilárdabb alapját fogják megvetni.

E' törekvések között tán a' legfontosb feladás jutott a' Magyar Gazdasági Egyesületnek, melly ide zárt alapszabályainak értelmében elhanyagolt mezőgazdaságunk felemelését választá munkássága tárgyául; de bármennyire örvendjen is eddigi közrehatása bátorító sikerének, kénytelen átlátni, hogy csupán a' rendelkezésére álló csekély eszközökre szorítva, a' Nemzet közös hozzájárulása nélkül kitűzött céljainak meg nem felelhet. — Annál fogva az Egyesület, hazánk legszámosabb osztályának, az összes honi földmivelők nevében és érdekében ezennel a' Nemzet hatalmas pártfogását kérni, 's Fensége dhez, 's az országosan egybegyült Nagyméltóságú Fő-Rendekhez és Tekintetes Karokhoz és Rendekhez fűi bizodalommal folyamodni bátorkodik, mély tisztelettel esedezvé, hogy

1-ör azon fontos tekinteteknél fogva, mellyek a' % alatt ide csatolt Emlékiratban foglaltatnak, az Egyesületnek hivatására megkivántató, és az Emlékiratban részletesen kiszámított pénzbeli segedelmet nagyküleg megajánlani, 's

2-or az Egyesületet magát, mint olly erkölcsi testületet, melly status-gazdasági állapotunk legfontosabb oldalát választá munkássága tárgyául, 's melly valamint eddig nem egészen siker nélkül működött az országgal egyenlő terjedelmű hatáskörében, ugy jövendőben is abban minden tehetéseit a' közjó előmozdítására öszpontosítani szándékozik, — a' jelen országgyűlésen a' törvénybe iktattatni, 's az által az Egyesület közrehatásának nemcsak nagyobb nyomósságot 's köztekintetet kölcsönözni, hanem az ez által a' törvény különös oltalma alá állított testületnek egyszersmind létét és állandóságát is biztosítani; —

3-or az emlékiratban foglalt okoknál fogva egy országos középonti Gazdaképző-Intézetnek, 's ahhoz csatolt példánygazdaságnak és földmives-iskolának szükségét külön törvényczikkelyben kijelenteni, 's az annak felállítására szükséges, szinte az Emlékiratban kiszámított költségek fedezésére megkívántató sommát a' közjó érdekében megadni, egyszersmind pedig

4-er szeretett Királyunk Ő Felségénél tarthatós közbenjárásuk által kieszközleni méltóztassanak, miszerint az érintett példánygazdaság létrehozása végett azon kincstári jószágok közül, mellyek fővárosunkhoz legközelebb fekszenek, a' legalkalmatosb, az eddigi rendes jövedelem biztosítása mellett, az Egyesületnek haszonvéteül átengedtéssék; 's hogy végre

5-ör Ő Felsege kegyelmes hozzájárulásával elhatározotassék, minél fogva a' Gazd. Egyesület jövendőre olly levelezéseiben, mellyeket kormányhivatalokkal, vagy postabérmentes közhatóságokkal vált, miután ez amugy is a' közjó érdekében történik, a' postabérmentességet élvezhesse.

Tanúi levén azon áldozatokra kész meleg honszeretetnek, és bölcseségnek, mellyel a' törvényhozó testület szeretett hazánknak boldogabb 's biztosb jövendőt készíteni törekszik, — feleslegnek tartjuk nagy fontosságú kérelmünket bővebb okokkal támogatni, mint a' mellyeket az Emlékiratban előadtunk; azért is a' legbensőbb bizodalommal és a' legkecsegtöbb remények közt tesszük le jelen kérelmünket a' törvényhozás zsámo-lyára, a' hon atyáinak kezei közé, — maradván változatlanul fiui hódoló tisztelettel

Fenségednek,

a' Nagyméltóságú Főrendeknek,
's a' Tekintetes KKnak és RRnek

Pesten november 11. 1843.

legalázatosabb szolgálai
a' M. Gazd. Egyesület által képviselt honi földmivelők összesége.

